

Disputatio medica inauguralis, de rheo palmato ... / [George Sandeman].

Contributors

Sandeman, George.
University of Edinburgh.

Publication/Creation

Edinburgi : Balfour, Auld, et Smellie, 1769.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/k87apepx>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

182
D. p. 4
The
DISPUTATIO MEDICA
I N U G U R A L I S,
D E
R H E O P O A I N O M A T O.

Q U A M,
A N N U E N T E S U M M O N U M I N E,
E x A u c t o r i t a t e R e v e r e n d i a d m o d u m V i r i,

G U L I E L M I R O B E R T S O N, S. S. T. P.
A C A D E M I Æ E D I N B U R G E N Æ P R Æ F E C T I;

N E C N O N

A m p l i s s i m i S E N A T U S A C A D E M I C I c o n s e n s u,
E t n o b i l i s s i m a e F A C U L T A T I S M E D I C Æ d e c r e t o,

P R O G R A D U D O C T O R I S,

S U M M I S Q U E I N M E D I C I N A H O N O R I B U S E T P R I V I L E G I I S
R I T E E T L E G I T I M E C O N S E Q U E N D I S;

E r u d i t o r u m e x a m i n i s u b j i c i t

G E O R G I U S S A N D E M A N,
B R I T A N N U S.

P r i d. I d. S e p t e m b. h o r a l o c o q u e f o l i t i s.

E D I N B U R G I:
A p u d B A L F O U R, A U L D, e t S M E L L I E,
A c a d e m i a e T y p o g r a p h o s.

M, D C C, L X I X.

INSTITUTIONE MEDICA

IN AUSTRIA

PR

JOHANNES MATHIAS

ANNO 1785

GUILLIAMS ROBERTSON, S.T.P.
ACADEMIAE EDINBURGENSIS PRAEFECTUS

ACADEMIAE EDINBURGENSIS
ET UNIVERSITATIS MEDICAE

GRADU DOCTORIS

COMMISSIONARIUM MEDICINAE PRAEFECTUM ET PRAELECTUM
IN RE ET LEGIBUS CONCORDANTIBUS

Institutionum examini subijctis

GEORGIUS SANDERMAN

BRITANNUS

Die 14. Septembris 1785

EDINBURGH

APUD BALFOUR, ARTHUR & CO. PRAEFECTOS

Academicae Typographiae

M. B. D. S. I.

JOANNI HOPE, M. D.

BOTANICES

IN ALMA ACADEMIA EDINENSI

PROFESSORI EGREGIO,

COLLEGII MEDICORUM REGII EDINENSIS

ET

SOCIETATIS REGIÆ LONDINENSIS,

SODALI DIGNISSIMO,

PRÆCEPTORI SUO ET AMICO,

DE SE OPTIME MERITO;

ITEM,

JOANNI BOSWELL, M. D.

COLLEGII MEDICORUM REGII

EDINENSIS SOCIO,

VIRO DOCTRINA

MEDICINÆ, ET NATURÆ PERITIA,

INSIGNI,

OB SUMMAM QUA SE SEMPER

EXCEPIT AMICITIAM:

D. D. C. Q

GEORGIUS SANDEMAN.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

DISPUTATIO MEDICA

DE

RHEOPALMATO.

ETYMOLOGIA.

DE plantae radice scripturus sum, quae ab initio Rheum propterea nominata est, quod eadem quae *ρῆον* seu *ρῆ* Diascoridi * dicta, vulgo credebatur. Vocabulum autem *ρῆ* plantae cuidam circa ejusdem nominis flumen crescenti, nunc a Tartaris Edel, ab aliis Volha seu Volga adpellatum, antiqui imposuerunt. Idem, cum mox in *ρῆιον* et *ρῆον*, corrupto sermone, esset mutatum,

* Lib. 3. cap. 2.

2 DE RHEO PALMATO.

Arabes, qui primam literarum disciplinam a Graecis acceperunt, in voces etiam corruptiores, Rhavend * et Riuvand, quaeve etiam consuetior erat, Raved †, deinde converterunt. Ab his non multum discrepantes nomen Ravam Chineses assumpserunt.

PORRO, cum planta antiquorum ^{per} duorum generum esset; quorum unum, quod in fluminis supra memorati ripis nascebatur, ^{per} simpliciter; alterum, quod in Ponto crescebat, discriminis causa, Rhaponticum nominabatur: Igitur, ut ab his distingueretur ea de qua agitur, vox *Βαρβαρον* ita adjectum est, ut *Ραβαρβαρον* seu Rhabarbarum inde coalesceret. Quae vox a regione unde ad nos advehitur, non, ut post modo dicetur, ubi nascitur, tracta est; pari modo ac crocum praecipientes, vocem *Anglicum*, quo certius ab orientali dicto distinguatur, adjicimus; quodque rem propius est, Rheum Muscoviticum et Russicum dicimus, ne cum Chinesi forte confundatur quod alio hac itinere adfertur.

Vox haec rhabarbarum hodie quidem a multis usurpatur: Sublata verum ejus usus,

* Salmasius, p 561.

† Rolfincius, sect. 12. pag. 302.

ut mox ostendam, causa; nos MYREPSUM, MESUAM, et nonnullos alios ex optimis pharmaceuticis antiquis, praestantissimam quamque e pharmacopoeiis praesentibus, et praeter caeteris egregium CAROLUM LINNAEUM auctorem secuti, rejectis aliis, vetustissimum nomen rheum retinemus.

RHEI ANTIQUITAS.

RHEO DIASCORIDIS, THEOPHRASTI, GALENI, PLINII, et reliquorum antiquorum, rite considerato, licet multis in rebus nostrum retulisse videatur; a BAUCHINO tamen, diligentissimo hujus rei iudice, nostrum illis prorsus esse incognitum, non est quod dissentiam. Cujus judicium confirmat PROSPER ALPINUS, qui virtutes Rhei antiqui easdem omnino quas Rhapontici, ideoque a nostro necessario diversas esse, docet.

VERUM rheum, de quo agitur, supra Pauli Aeginetae tempora repetere non licet. Is circa annum post natum Christum quingentesimum floruit, et passim per opera *περὸν Βαρβαρίνου* facit mentionem; ut in composita medicina
quae

4 DE RHEO PALMATO.

quae *δια Κορλλιου Ποδαγρικου* inscripta est, cujus illud primam fuisse partem memorat; item in medicamentis alvum solventibus dinumerandis; quibus idem medicamentum adnumerat*. MYREPSUS etiam et ACTUARIUS verum Rheum haud nescierunt. Eiusdem virtutes ante omnes MESUA, qui circa annum Christi aetatis nongentesimum vixit, adeo bene et fideliter describit, ut plerique post hunc scriptores nihil, nisi quod ab illo accepissent, memoriae prodiderint.

LOCUS NATALIS.

Locus ubi nascatur rheum diu ignoratus aut addubitatus est. Ex iis qui primi de hac re memorabilius quicquam literis prodiderunt, GARCIVS AB HORTO, CHRISTOPHORUS A COSTA, ABRAHAMUS MONTINGIVS, et CAROLVS CLVSIUS, Rheum nusquam nisi in China et oris ejus gigni, omnes fere consentiunt. KIRCHERVS universos Chinae fines, sed prae caeteris provincias Su Civem et Xenfy solum il-

* Lib. 1. cap. 43.

lius natale esse, foecundissimumque Socieu muro Chinesi proximum, adfirmat. WITSENIUS, qui ex omnibus hujus rei peritissimus esse videtur*, cum in aliis locis, tum in Mongolia, non solum prope murum modo dictum, sed et in tractibus magis ad septentrionem pertinentibus, ut Selinginsk †, copiosissime crescere docet. Quod quidem popularis noster JOANNES BELL Antermonienfis, qui totam illam regionem vidit, confirmat: Is ad Ulgam prope Selinginsky, mercatores Russianos et Chineses frequentes commeare, et cum Mongalensibus merces suas Rheo illic sine cultu magna copia crescente commutare, testatur.

EANDEM plantam non in Siberia gigni, sed ex China et Mongolia illuc pervehi, item in Tartarea haud ita procul a muro Chinesi gigni, et a Tartaris in sacris faciendis adhiberi, WITSENIUS ‡ ostendit. Verum, ex omnibus Chinae provinciis, Sinica Suchuen, ut et solitudines ad Tangutum pertinentes, feracissime Rheum edunt. Quod Bucchari et Chalmucci coemptum illinc in Siberiam ac in por-

* Edit. second. hist. Tart. boreal. et orient.

† p. 503. ‡ p. 825.

6 DE RHEO PALMATO.

tus Chinae advehunt. Unde in varias Europae nationes tranſvehitur. Ex iisdem portibus Bucchari et Chalmucci, regni Perfici incolae *, cum aliis mercibus magnam rhei copiam in Perfida aſportant. Ex qua etiam in maris Mediterranei portus haud exigua ejus vis tranſfertur.

QUIBUS omnibus testimoniis ſatis lucide conſtat, Rheum, quacunque ad nos perfertur, neque prope flumen Volgam, ut nonnullis, neque in Siberia, ut aliis, neque in Perfide, ut aliis ſcriptoribus placuit, innasce. Quod ſi India et Barbaria olim pro ſolo ejus natali habitata ſunt, id factum eſt, quod per eas regiones Rheum in Europam tranſveheretur; unde ignaris tum geographiae et historiae naturalis opinio ſuborta eſt, quaſi et eae eſſent ipſius quoque origo.

DIVERSITAS RHEI.

CUM autem tribus viis, vel recta, ſcilicet, e China, noſtris mercatoriis navibus; vel e Ruſ-

* Bengel. diſſertat. inaug. p 9.

fia per Petropolin ; vel claſſe Turcica e Perſide, Rheum ad nos invehatur ; ita diverſi habitus reperitur, quod noſtris navibus Indicis advehitur, discriminis cauſa, Chinenſe adpellandum, conſtat fruſtis inaequalibus, admodum denſis et firmis, extra ſubfulcum, intus magis in flavedinem inclinans, ſapore amaro ſubſtringente, et nauſeam excitante, et ingrato quodam odore. E Ruſſia et Perſide adlatum, ex fruſtis oblongis compreffioribus compoſitum eſt, magis ſpongioſum, extrinſecus floridius et aequabilius flavum, ſapore magis aſtringente, minus nauſeae excitatrice, magis grato et ſuaviter aromatico odore.

QUAE Rhei discrimina diverſae parandi rationi deberi videntur. Nam Mongalenſes, a quibus ſuum Ruſſiani accipiunt, teſte BELLIO, id autumno colligunt ; radices majores in fruſta, quo citius ſiccentur, concidunt ; fruſta media perforant, et foraminibus adligata protinus vel circa mapalia vel ex ovium cornibus ſuspendunt. Sed madore amplexuque cornuum ovinorum liberum aëris aditum prohibente rheum corrumpi, primumque circa foramina, ſummopere periclitatur.

DIVERSAM parandi rationem Chinenſes ſequuntur. Illi enim, per hybernos aut vernos dies,

§ DE RHEO PALMATO.

dies, quolibet ante gemmulas virides prodeuntes tempore, radices terra effodiunt; et sic fucos radicibus altius conclusos impetrant. Has in frustra quae facile siccentur concidunt; concisas in longis tabulis quatuor dies disponunt, terque indies aut quater frustra convertunt. Quo fit ut succi penitus magis in tota frustrorum corpora dissipata permisceantur, et pertinacius deinceps inhaereant. Idque faciunt, humores, ubi frustra statim suspenduntur, unctuosos cito evanescere, radicesque, multo virtutum perdito, ideo multo leviores relinqui, experti. Post quod frustra in fila discissa, loco a solis radiis tuto, sed ventis facile perflato, suspenduntur.

SUPRA dicta de diversis sive effodiendi temporibus, sive siccandi rationibus, quae hinc Mongalienses, hinc Chineses, observant, Russiani et Chinesis Rhei magna ex parte discrimen explicabunt. Ratio Chinesis radicem quam maxime succis plenam effodiendi et paullatim exsiccandi, ita ut succi magis in corpus rhei dissipati permisceantur et pertinacius infigantur, densitas, pondus, et color magis ater facile explicabilia sunt. Eadem res, quare caries in media radice toties deprehendatur, monstrat rationem.

QUIN et aliud periculum ex vectione per mare nascitur; nam, ut GARCIAS ait, “Mari vecta, mensis spatio, Rheum magis corrumpitur quam toto anno terra.” Magna ex parte parandi rationem differentiam radicum explicare, sed non ex toto, dixi. Nam, si radicum de quibus retuli figurae inter se discrepantes considerentur, quarum alterae scilicet Chineses, saepe bulbosae duobus conis ad basin conjunctis, praecisis acuminibus, et in minores radículas praeruptis, haud dissimiles sunt, quodammodo Oenanthem Crocatam referentes; dum alterae, nempe Russianae, compressiores, ad extrema teretes, Dauci Carotae instar, reperiuntur; non possum non opinari, eas, si diversae species non sunt, ejusdem saltem speciei esse varietates.

NOMINE radice, antiquitate, solo natali, administrandi ratione, et hinc pendentibus differentiis quibusdam constitutis, ad plenius eam et uberius describendam deinceps transibo.

B

EXTERNA

EXTERNA FACIES.

RHEI radix, ita ut dictum est, parata, itaque pro parandi ratione, colore, odore, et sapore paululum varians, ubi diligentius exploratur, haec communia fere habet. Externa facies fusca aut flavescens est, rubris, flavis, aut etiam albis venis ita penitus per totum corpus discurrentibus, ut nucum moschatarum varium et distinctum habitum referat. Eadem microscopo perspecta, cellulis rotunda, fusca et alba grana, et quasi parvas gummi fusci albive particulas *, continentibus, constare videtur. E quibus albae interdum exiguarum sacchari albi aut mannae; fuscae, sacchari fusci candive quod dicitur, aut perexiguarum gummi Senegae particularum, similitudinem habent. Hae cellae concretum radice succum, et praecipue medicinale, concludere videntur; siquidem calidae aquae infusa radice, is succus omnis extrahitur; quo extracto, cellulae exhaustae vacuaeque, totidem foraminum aut sulcorum in longitudinem patentium instar, adparent.

* Septalius lib. 9. animad. 125. confractio eodem solis radiis exposito, aliquid gummosum et splendescens se vidisse ait.

DE RHEO PALMATO. II

VERUM, licet modo memorata Rheo sint communia; tamen raro ita bonum, ut iis notis respondeat, in manus nostras venit. E contrario, vel ex antiquissimis temporibus, teste MESUA *, saepe contaminatur. Quin et virtutes ejus prius quam huc perveniat subductas a loci incolis GARCIVS AB HORTO certiores nos facit; hodieque, pejoris notae Rheum pulvere optimi vulgo colorari fraudis causa, notum est. Quin et nonnulli, ut pro Russiano aut Turcico falleret, medium perforare non dubitarunt. Et quidam mercatores avari Rha-ponticum vero Rheo subjecerunt. Qui dolus, quo certius detegatur, monendum est, Rha-ponticum longis et gracilioribus radiculis constare, tenax et admodum leve ac rarum esse, sapore subacri et nauseae excitatrice, odore vix ullo, mansumque paulo diutius ore, viscidum ac mucidum adparere, nec salivam pari, ac Rheum mox dicitur, inficere flavedine,

RHEUM praeterea linguam et salivam flavedine inficit, infectasque diu servat; inficit et urinam. Unde, ut et e penetrante amaro, peculiarique tam sapore quam odore, aequè observationibus microscopicis modo memoratis, variis constare partibus videtur. Quam

* De simplic. cap. 5. p. 32.

rem effectus liquorum solventium diverforum porro confirmat. E quibus ab aqua, eaque frigida, est incipiendum.

LIQUORUM IN RHEO SOLVENTIUM EFFECTA.

GRANUM Rhei aquae frigidae librae additum, aquae protinus pulchram floridam flavedinem, item proprium saporem odoremque Rhei, impertit. Quo facto, Rhei pars maxima ad fundum rei cujusvis albi decolorisque instar, protinus praecipitatur. Quod experimentum, quam mirum in modum divisibilibus separabilibusque partibus Rheum confiet, et quare exiguum aliquid ejus assumptum adeo cito subitoque urinam et salivam tingat, haud obscure docet.

AQUA frigida, praeter colorem, odorem, et saporem, adstringentem quoque proprietatem aufert. Itaque quarta grani vitrioli viridis pars solutioni modo dictae superaddita, hanc protinus quasi nubibus turbatam in nigrescentem colorem vertit. Quae res, quare in diarrhoeis, dysenteriis, aliisque morbis in resolutione positis, adeo efficax Rheum sit adstringens, demonstrat. Neque hujus ejusdem

dem simplicis experimenti fidem, plerorumque scriptorum adstringentem Rhei vim aqua extrahi negantium opinioni opponere timeo. E quibus mirum mihi est, quod academicus Gallus, vir clarus BOULDOCIUS, quem adstringens Rhei sapor aqua raptus non sefellit, adstringentem tamen vim ei deesse praedicat.

PORRO, aqua frigens purgantem ejus potestatem aequae, atque etiam magis, quam calida, abstrahit. Cujus rei causa haec videtur; quod, licet frigida, quam calida aqua, perpetuo fere solvenda minus potenter solvat; quia tamen e subtilibus partibus in quibus, ut postea ostendetur, magna Rhei vis consistit, nihil in vaporem verum avolat; ideo frigida, si non validius solvit, solvendi plus ad se attractum servat. Neque haec opinio est. Nam, periculo saepius facto, ego binos Rhei scrupulos, quaternis vel quinis aquae frigentis uncis adjectis, quaternasque vel quinas horas dissolvi permisos, aequae alvum purgare, ac ficci medicamenti semidrachmam, animadverti. Qua re adductus, reliquias in ternas partes separavi, in unam frigidam, in alteram calidam aquam, in aliam vini spiritum infudi.

14 DE RHEO PALMATO.

IN neutris aqueis partibus odor saporve memorabilior; sed adstringens vis, per atrum addito vitriolo viridi colorem, sat manifesto apparebat. Denique, alia aqua adfusa, totam hanc attraxit. Quo discitur, plus aquae ad adstringentem quam purgantem virtutem assequendam requiri. Vini spiritus e reliquiis suis saturam satis tincturam adduxit, et nigredine addito vitriolo facta, satis potestatis adstringentis separavisse cernebatur.

LICET aqua frigida, quicquid flavedinem impertit, id omne auferat, idem tamen effecti calida potentius praestat; quia scilicet calor vim solventem auget. Tamen frigidae aquae calida ad Rheum solvendum, si tempus datur, postponenda est; quia partes volatiles, in quibus vis purgans posita est, calore adhibito, pereunt. Quod, quo minus addubitetur, eadem aqua frigida multo durius medicamentum, scilicet Corticem Peruvianum, melius dissolvit; id quod experimenta PERCIVAL medici, e CULLENO viro egregio praeceptore nostro mutuata, argumento sunt. Quibus compertum est, multo plus virtutum illius corticis aqua frigida, quam quolibet alio humore solvente, impetrari. Neque tamen aquae frigidae tepida interdum non est anteponenda; scilicet,

licet, ubi vel celeritate opus est, vel minore solutionis copia; si quibus major copia gustatu ingrata, aut ventriculo molesta, comperitur.

UT diu inter Pharmaceuticos scriptores convenit, purgantem medicamentorum, praecipue e plantarum genere paratorum, vim magnopere coctione imminui; ita idem in Rheo nostro fieri, cum experientia, tum MESUAE, PECHLINI, WEDELII, GEOFFROI, BOULDOCHII, et aliorum testimonia, per multa secula non infirmata, demonstrant. Itaque ipse, Rhei decoctionem, sapore amaro et odore aromatico perditis, prorsus insipere, mutatoque in obscuram rubedinem colore, vixque a viridi vitriolo mutabili, gustu blandiorem quam adstringentiorum esse, neque purgantem demum effectum possidere, observavi. Ob quam causam Rheum neque coquendum, neque ei aquam ferventem adfundendam, manifestum est. Quod, si quando aliis medicamentis coqui debentibus eo affuso opus erit, ea post coctionem stare donec prope frigescent, ac tum demum Rheum iisdem affundi oportebit. Quin etiam, si hoc nomine coctio, etiam extractum est damnandum.

OMNIA quae saepius relatus vir BOULDOCIUS plurimis experimentis, hic non dinumerandis, firmavit. Quod autem, secundum ejus infusum aquosum adeo alvum purgavit, id parvae aquae, cujus unciae viginti et quatuor duabus Rhei adjectae sint, copiae in primo adhibitae deberi, non est dubitandum.

SOLVENTE Rheum aquae vi exposita; quae spiritus vinosi fit, proxime dicendum est.

UBI Rhei aliquantum in spiritu vinoso puro digeritur, fit tinctura elegans et ita flavens, ut in rubedinem inclinet, odore cum sapore gratis, vix aut perexiguae amara, viridi vitriolo magnopere nigrans, et, si conferas ad aqueam solutionem, exiguae purgans. Adeoque vim purgantem spiritus non aufert, ut superstes huic solutioni Rheum purgandi facultatem servet, et aqua deinceps addita, prope aequae vi Rhei purgatrice saturari, ac si nihil spiritus auferre occupasset, explorantibus videtur.

ADHIBITO calore, tinctura saturari magis coloris, amara et astringens magis, exigua hic quoque vi purgandi impetrata, evadit. Vis vero purgatrix spiritibus tenuioribus, quales sunt frumenti spiritusve vinosus Gallicus, uberius impetratur. Neque modo dictis cum mea, tum experimentum Bouldocianum, non fidem faciunt. Is tinctura spirituosa,

cum una Rhei uncia facta, cum distillando spiritum segregasset, extractum relictum unius drachmae cum dimidia erat. Superstes vero tincturae Rheum circiter drachmarum sex, et aequae fere eleganter amarum et astringens, ac ante spiritum adhibitum, reperiatur. Hujus semidrachmam dare consuevit, quae alvum pariter, ac aequa Rhei pulveris copia, purgabat. Unde et aquosa tinctura parata eadem esse, pariterque purgabat, ac experimentis prioribus comprobatae aquosae.

BOULDOCIUS primo igne per distillationem phlegma, odorem Rhei propriumque saporem et vim astringentem possidens, paravit. Cui proxime paratum, acidae magis naturae erat. Postremus ignis tantum olei exiguum aliquid reliquit. Sal e capite mortuo, quod aiunt, extractus tantum exiguus, cum acidis ferbuit. Unde Rhei analysin, ab aliarum plantarum quae generis acescentis sint, haud multum distare liquet.

SI Rheum ad cineres combustum sit, adfusa aqua satis saturum lixivium edit. Quod colatum, emisso vapore, alkalini salis fixi aliquantum, et multum satis terrae, relinquit.

RHEI DIVERSÆ VIREs.

Eduabus igitur proprietatibus quas Rheum manifesto possidet, purgans in subtili volatili et minus acri parte consistere omnis videtur; siquidem, ut dictum est, et e calida magisque etiam fervente aqua avolans, in frigida retinetur; et aëri vel in magnis massis multoque magis contritum, si paulo diutius objicitur, eandem purgandi vim amittit. Cui nostrae opinioni MESUA, et omnes post eum scriptores, uno ore assentiunt. Unde etiam torrendi Rhei ad purgatricem vim imminuendam mos videtur ortus. Quin et inter id torrendum pharmacopolis aliisque, per vapores avolantes, haud raro est alvus purgata. Quam partem volatilem gummosam vel salinam esse, eo conjicio, quod solutioni spirituosae quicquid Rhei superat, purgat; ejusdem quicquid aquosae superest purgandi omni facultate caret. Neque hanc opinionem Rhei microscopo inspectio non verisimilem reddit.

Cui autem parti adstringendi debeatur potestas, etiam obscurius est. Cum vero tam frigida aqua, quam calida, item copiosissime spiritus, eam, textura integra, extrahat; ideo
eandem

eandem in partibus terrestribus, neque aqua neque spiritu solubilibus, consistere, constat. Fieri que potest ut Rheum ejusdem naturae sit, cujus medicina adstringens et gummi resina ex Africo flumine Senegal nuper advecta, et in materiam medicam recepta, nomine gummi Kinou; quae pariter in aqua et spiritu vinoso solubilis est.

POSTREMO, de hac re orationem concludam, WEDDELIO lenem purgatricem Rhei vim huic et adstringenti commixtis tribuenti assentiens. Ejus haec sunt verba: "Laxans quidem seu
" benigna purgans ratione partium acrium, fa-
" linarum, et adstringentium, ob commistas
" partes terreas et austeriusculas illas modifi-
" cantes."

RATIO AGENDI.

SUPRA commemorata Rheum stimulo suo leni recta in intestina agere docere videntur. Verum, cum aliorum purgantium effectus intestinis solis non contineatur, quin et sanguinis simul viis circumferantur; ita idem Rheo usu venire arbitror. Nam intra dimidiam quam accepta est horam urina infecta, tamen

ante

ante sextam aut septimam, alvum minime movet. Unde, Rheum non solum sanguine acceptum cum eo circumferri, sed et una cum reliquis humoribus ad intestina reversum illic secretionem movere, HUMIO praeceptori nostro ingeniosissimo haud cunctanter assentio. Cui opinioni nonnullorum medicamentorum, ut Nicotianae, Scammonii, Hellebori, et similia, quae vel extrinsecus admota purgant, ratio pondus addit. Neque, quod aliae secretiones ab aliis purgantibus attingantur, alia ratio reddenda est, quam ut illa cum quibusdam, magis quam aliis, secretionibus se conjungere ponamus. Postremo, cum humores quibuscum purgantia coeunt adeo in mutationem proclivia sint, succurrit ratio, quare idem purgans alios homines, et eundem alio tempore, aliisve subrebus, diverse adficiat. Quod argumentandi genus FERNELIO haud ignoratum est. Is “Rhabarbarum magna ex parte “ inquit” subsistit in ventre: Ejus tamen tenuior quaedam portio irrepit in venas, vacuandumque “ humorem assequitur:” Et alibi, “ in omnis” ait, “ fortasse corporis pervadit, et noxium “ humorem quasi vinctum adducit in ventrem.” In eandem loquitur teste eodem sententiam

sententiam ARISTOTELES: Qui “ medicamen-
 “ ta,” ait, “ ubi ventrem adierunt resolutae-
 “ que sunt, statim ad venas, per easdem vias,
 “ quibus cibus comneat, feruntur.”

QUIBUS positis, effecta Rhei, in multis
 morbis etiam extra primas vias late medendo,
 et prae caeteris glandularum mesentericarum
 impedimenta resolvendo, haud difficilia expli-
 catu sunt. Neque, ut nonnullis placuit, po-
 testas alvum prius solutam dein adstringendi,
 ex magnitudine purgationis, perinde ac in a-
 liis sit cathartics, sed e sola vi adstringente,
 oritur. Siquidem, una saltem aut altera de-
 jectione parta, pariter alvum, ac post multas,
 adstringit.

QUAE SIT SPECIES RHEI.

HACTENUS radice et proprietatibus ejus
 expositis, nunc tempus est cujus sit plantae
 docere: Quod priusquam faciam, haud alie-
 num erit, nonnullas herbas, quas Botanici di-
 cunt, quae, una excepta, alia post aliam, a di-
 versis scriptoribus et temporibus diversis, ex
 hac nasci existimatae sunt, enumerare. Ea-
 rum cum pleraeque vel generis *Αϋτηθων* seu
 rumicum,

rumicum, vel huic affines, esse nonnulli * judicarent; LINNÆUS, qui sua eas natura a rumicibus non alienas † agnoscit, quia tamen notis seu χαρακτήρησι botanicis discrepant, ad separatum genus quod Rheum nominat, relegavit; genusque in quinque species diduxit.

PRIMA species est Rheum Rhaponticum, quae primum omnium nota esse videtur, diuque veri Rhei planta habita est; donec, ut supra memoratum est, a PROSPERO ALPINO ꝑ DIASCORIDIS et a radice Rhapontici esse, demonstrata est.

ALTERA species, quae proxime pro Rheo habita est, Rheum undulatum dicitur. Ea, in Amoenitatibus LINNÆI Academicis, eleganter et describitur et in tabula depingitur.

TERTIA Rheum species Compactum est; quod in Dictionario MILLERUS a vero Rheo edi, minus solito recte, contendit.

QUARTAM Rheum Ribes, nemo, quantum novi, a vero Rheo gigni existimavit.

NOVISSIMA species Rheum Palmatum est. Hoc primus omnium descripsit, et in Actis

* Raii hist. plant. v. 1. p. 116. et Boerh. Ind. plant. hort. L. B. 1727, p. 84.

† Linn. gen. plant. edit. 2do, p. 175.

Philosophicis, anno CHRISTI nati 1765, in lucem, addita figura, edidit vir clarus, reique botanices in primis peritus, JOANNES HOP IUS, botanices in alma academia Edinensi publicus doctor. Verum, cum ea a planta imperfectiore in horto regio Edinensi expressa sit, ego aliam, cum verbis quibus ille eam descripsit, a planta perfectissima in eodem horto crescente, per CAROLUM BAYNE botanices et ipsum peritum expressam, et in Scotica menstrua charta anno 1767, quae *magazine* dicitur, ab eodem viro praeceptore nostro in lucem editam, his paginis adpingendam putavi.

RHEUM PALMATUM, LINN. Sp. Pl.

RHABARBARUM verum med.

RADIX ramosa, perennis

FOLIA radicalia (ad sedecim), bipedalia, petiolata; petioli pedales teretes, superne subplani, glabri, viridis coloris, sed in quibusdam partibus maculis parvis, angustis, purpureis, notati, in aliis penitus fere purpurei. Hi petioli, qui sunt pedales, ad basin foliorum desinunt in tres vel quinque costas inferne prominentes; folia ipsa sunt ovata, profunde incisa, laciniis acutiusculis; pagina superior est viridis, inferior albo viridis, ambae scabriusculae.

CAULIS erectus, subteres, fistulosus, articulatus, vaginatus, glaber, obsolete striatus, octopedalis, duas uncias

ad basin in latitudinem patebat. Quatuordecim articuli, quorum singuli a parte infima usque ad nonum; unico folio reflexo instructi fuerunt. Haec folia sunt alterna, et superiora gradatim minora, petiolusque ad suam basin, vaginam membranaceam caulem cingentem format.

PEDUNCULI plures ex alis foliorum prodeunt suberecti, inaequales, (quorum medius caeteris duplo longior), striati, teretes, ad basin planiusculi; exque horum lateribus alii pedunculi simili modo dividendi, vel simplices tenues pedicelli sustentantes nudum florem.

CONFER LINNÆI Genera Plantarum de descriptione partium fructificationis hujus generis, quae apprime in hanc convenit speciem.

FLORUM sapor astringens, herbaceus, subacidus; odor nullus. Foliorum substantiae sapor subamarus, astringens, herbaceus; costarum sapor acidus, subamarus, et proprium aliquid valde ingratum, non facile verbis exprimendum, exhibens. Caulis sapor debilis subacidus,

TAB. I. Rheum verum exhibet,

II. *a* — ejus radicem.

b — folium radicale.

c — ramum florentem.

ddd — tres floris et staminum conspectus.

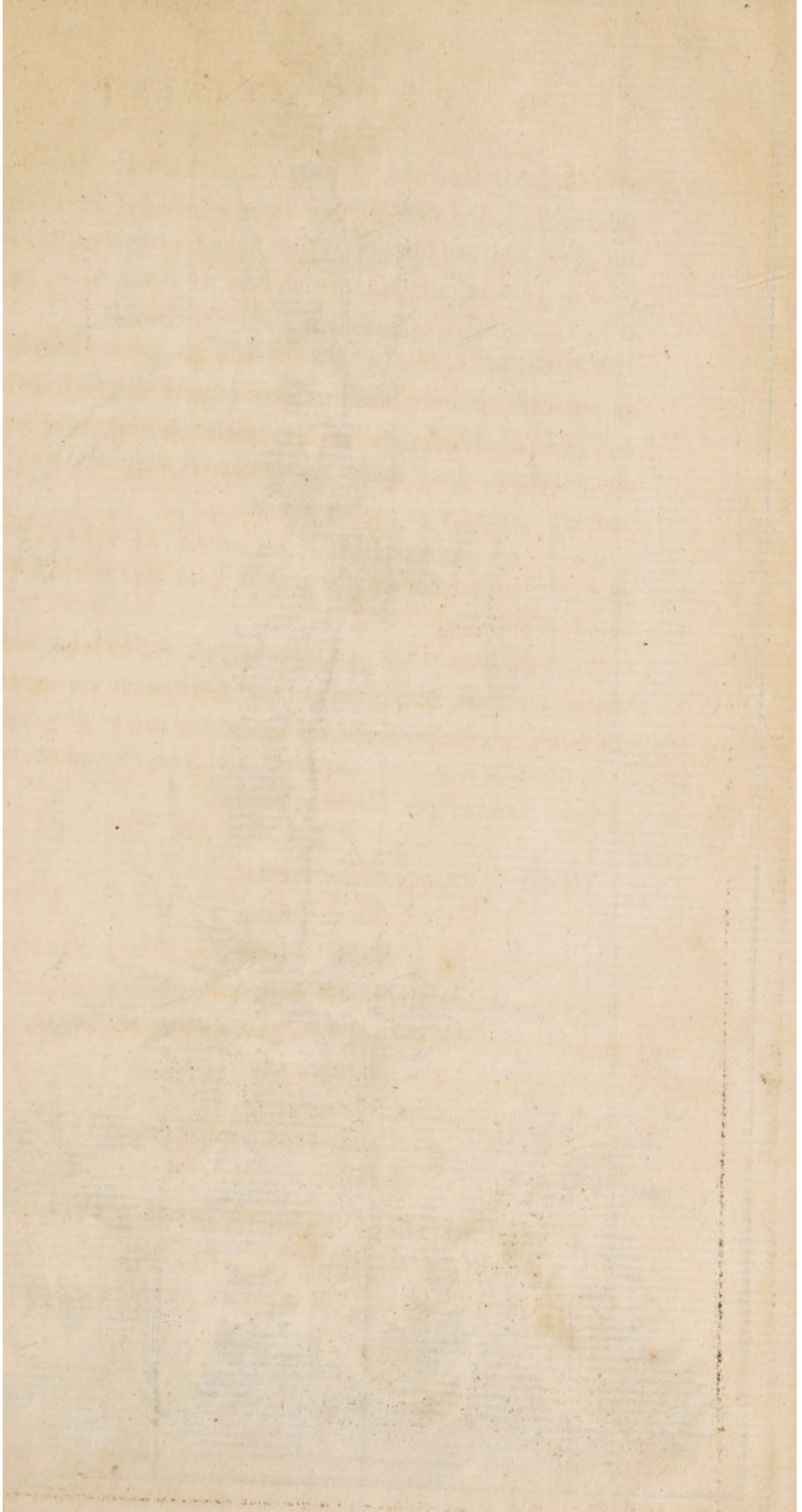
e — pistillum.

f — semen.

g — idem transversim incisum.

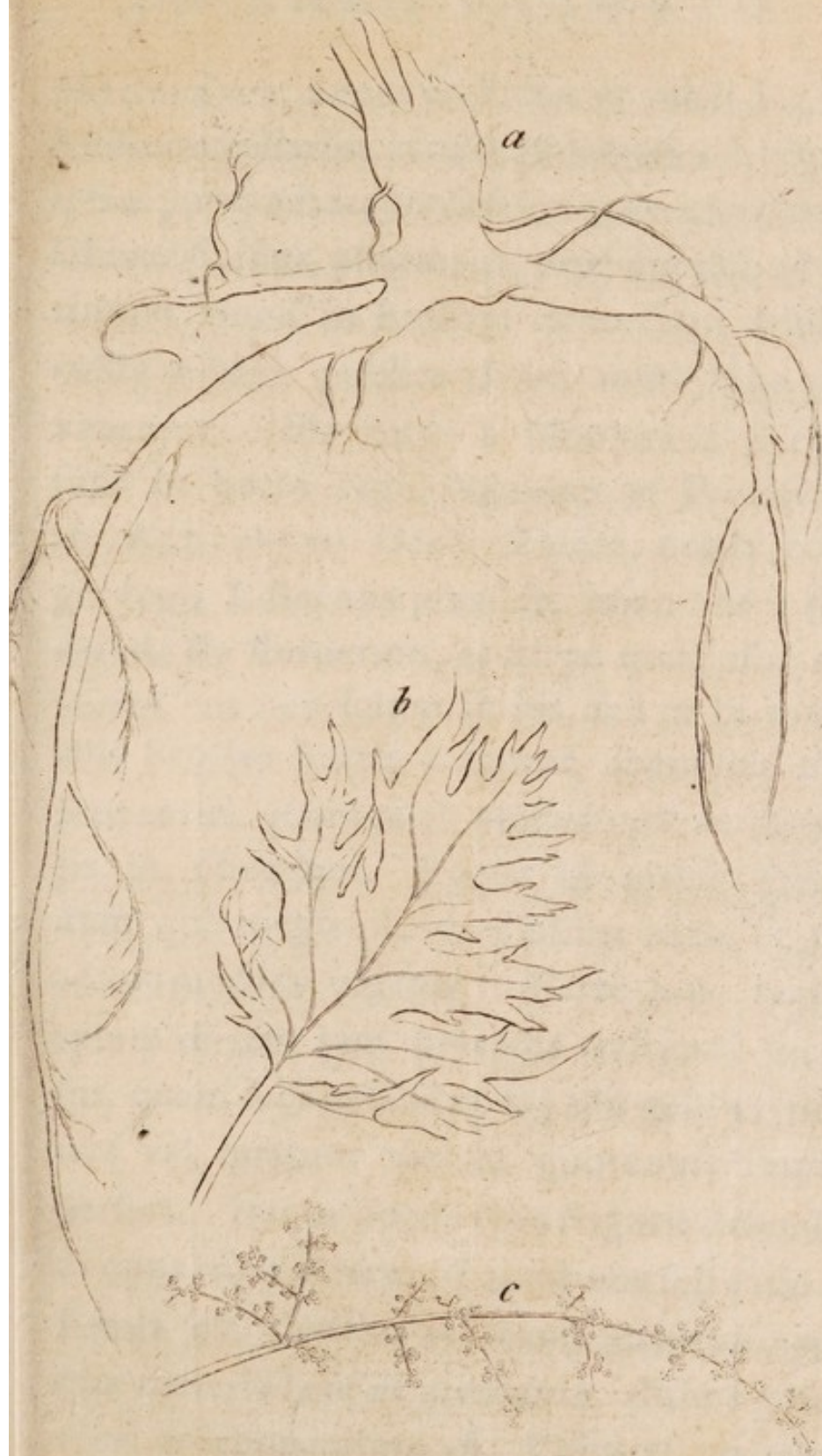
HAEC a plantae in horto medico Petropolitano natae feminibus, quae huc vir praeclarus

MOUNSEIUS

TAB. I.

MOUNSEIUS, nuper archiater et medicinae in Russia cancellarius, attulit, procreata est. Quam ipsam porro ediderunt femina quae, ex extremis Chinae finibus, pharmacopolae, qui illic ad optimum quod in Russiam deportetur Rheum colligendum, publice alitur, missu, jam ante venerant. Illa quae a MOUNSEIO accepta sunt in horto regio botanico et Priestfieldii ab ALEXANDRO DICK Equite, nuper collegii regii Edinensis praeside, anno 1762, fata, deinde ita floruerunt, et stirpe multiplice creverint, ut non solum in his, sed et in multis aliis Scotiae hortis colantur, spemque tanti proventus, quantus ad omnes nostros usus factis sit, ostendant. Eoque id magis sperandum quo magis planta cuilibet coelo et solo accommodata videtur. Certe huic regioni aptam docent tam praesens crescendi successus, quam loci natalis ratio; ubi gelu et nives tres vel quatuor menses quotannis impune perfert. Itaque neque cura frigoris defendendi opus esse videmus; si apud nos soli ratio habenda est, sterilius et manu incultum, praequae caeteris leve et arenosum, ditiori et uberiori anteponendum est. Cujus etiam generis solum natale esse, Bellio teste, discimus. Qui Marmotenses vicos suos iusta loca ubi Rheum

D

nascitur,

nascitur, habere verfaque levioze et laxioze terra, femina tantum contegi, nos certiozes facit.

JAM memoratis adtexendum eſt, experimenta de quibus ſupra relatum eſt, tam in novae plantae, quae in horto regio Edinenſi creverat radice, quam in optimo Rheo officinali, capta omnia eſſe. Quae inter ſe et cum HOPIANIS et aliorum experimentis collata, hoc ipſum quoque Rheum verum officinale eſſe, certiffimam fidem faciunt.

HISTORIA etymologica, naturali, mercatoria, pharmaceutica, et botanica pertextis, proximum eſt ad proprietates medicinales tranſire. Primumque ejus communiozes, deinde proprios certis morbis, uſus commemorabo.

RHEI IN MEDICINA USUS.

Ab antiquiffimis temporibus, Rheum ad valetudinem tuendam, et praecipue ad pravae digeſtioni materiaeque morbiferae, ſive extrinſecus ſeu intus venienti, occurrendum, feliciter adhibitum eſt, et nunc quoque adhibetur. Unde mandendi ejus aut in primo juris cochleari pulveris ſeu tincturae ſorbendae,

non solum apud imbecilliores, sed et bene valentes, mos communis natus est. Idem tam ante cibum quam post, teste PAULO ÆGINE-TA *, gravidæ sumere consueverunt. Ob eandem causam, apud omnes gentes usus ejus, pro domestico cathartico, ad morbis, præcipue per multitudinem eodem tempore grassantibus, et ipsi pesti obviam eundem, invaluit, ut ZACHARIUS A PUTEO † testatur. Item, cum aqua variis rebus natura fatura, sero lactis caprini, et similibus præfidiis, ad victum pertinentibus, sumi moris fuit.

ET quia mite ‡ efficax, et tutum remedium est, ad primas vias purgandas, non solum incipientibus sed præsentibus multis febribus, præsertim ubi symptomatice alvus præcipitatur, præcipue putridis et nervosis, necnon aliis morbis, ut dysenteriae, diarrhoeae, ictero, hydropi, scorbuto, et similibus, princeps auxilium fuit.

IN febre putrida nihil liquida alvo molestius est; curandumque diligenter ut ista molestia neque diutius justo permaneat, neque crescat tamen, neque subito supprima-

* Lib, 1. c. 1.

† Clav. med. ration. p. 124.

‡ Instit. med. Boerh. p. 444.

tur. Itaque hic ante alia Rheum menti medici respondet; utpote quae leniter purgando noxiam materiam auferat, et contra aliorum alvum purgantium effectum hanc vigentem deinceps relinquit. Calomelani paucis granis junctum, adversus vermes, hanc febrem saepe comitantes, aliquando post eam permanentes, efficax reperitur.

In nervosis febribus, ubi ventriculus et intestina pessime se habent, atque et supra et infra purgatio necessaria fit, cum haec utraque quam lenissima et quam minime naturae molesta esse debeat; ideo ea alvum purgantia, quae facile agunt, neque hypocatharsis periculum inferunt, neque aegrotantem debilitant, quaeruntur. Cui consilio ante alia omnia Rheum optime respondet.

In intermittibus febribus, si, ut vulgo affolet, primae viae magna noxiae materiae copia onerantur, multum profunt supra et infra purgantia. Ex his nihil aequè tutum aut efficax aequè ac Rheum est, dum et purgando noxia satis auferat, et pro amara roboratrice medicina agit; adeo ut ante inventum corticem Peruvianum, e multis arcanis intermittentium febrium remediis quae vulgo jactantur, hoc in primis fuerit. Quin et, nihil
agente

agente cortice, sustulit morbum Rheum; id quod doctissimus praeceptor noster JOANNES GREGORIUS, in praelectionibus de medendi usu, commemoravit.

UBI cortex alvum astringit, additum Rheum id incommodi, teste illustri medico MEADO, prohibet, corticem ventriculo tolerabiliorem reddit, morbum certius solvit, et reditui occurrit.

VERUM in nullis magis morbis quam diarrhoea et dysenteria dari Rheum consuevit. Quos morbos ab eo funditus sublatos, medicorum per omnia secula testimonia confirmant. Quod ad diarrhoeam attinet, adstringentis magis quam purgantis proprietatis auxilio fere opus est, ad quam parandam a temporibus usque MESUAE moris fuit, Rheum priusquam detur torrere. Sic enim, ut ante relatatum est, pars subtilis et dissipabilis, in qua purgans posita vis est, in vaporem versa avolat. Adstringente vi nihil magis efficax adversus diarrhoeam quae dysenteriam toties excipit. Eadem adstringens facultas ad dysenteriam maxime requiritur; in qua summo etiam usui tostum Rheum saepe fuisse, viri gravissimi testantur. E quibus MATTHIOLUS in apologetico adversus AMATUM Lusitanum docet,

docet, "Rhabarbarum tostum non solum non nocere dysentericis, sed et prodesse." Immo, "se scire sexcentos homines curatos," id est sanatos, "rhabarbari hujus usu," addit. Quin et celeberrimus botanicus Anglicus et historicus naturalis RAIUS "se rhabarbaro tosto in dysenteria bono cum successu usum esse, etiam in suo ipsius corpore," testatur. Verum neque purgans vis, adstringenti modice praeiens, in diarrhoea omnino inutilis, in dysenteria utilissima reperitur. Quippe in hac frustula rotunda stercoris duri in colo intestino compacta, nihil transire sinentia, et morbum exasperantia, teste egregio viro praeceptore nostro * CULLENO, saepe reconduntur. Ad quae abstergenda, non solum purgantissima Rhei vis, sed haec ipsa paucis calomelanicis granis aucta, necessario postulatur. Quae medicina conjuncta, non solum durum stercus, quod scybala vulgo dicitur, sed et tenacem viscidamque intus materiam, saepe molestissimam, tam in diarrhoea quam in dysenteria, repurgatam rite aufert.

SED, praeter hos, nihil adversus five pueri-

* Prael. pract. privat.

les plerofque five feniles morbos potentius est.

ADVERSUS aciditatem et cruditatem, in quas puerilis aetas admodum proclivis est, quaeque diarrhoeam faepe perniciofam faciunt, confuetudo Rhei faepius die fumendi, praecipue una cum abforbentibus, aut pauculis cornu cervini fpiritus guttis, et jufculo bovino, cui orizae paululum adjectum fit, adhibito, in primis falutifera est.

CUMQUE glandularum mefentericarum impedimenta, ex his diarrhoeis neglectis faepe orientia, peffimum morbum et perniciem toties adferant, certe hoc auxilio efficace, nihil est optatius. Hic morbus tenfo et amplo ventre, alvoque per confuetudinem foluta, item dejectionibus viridibus aut nigrefcentibus, et praeter folitum foede olentibus, cognofcitur. Cibus etiam modo adeo faftiditur, ut fervari vitam mirum fit; modo infolita et abfurda defiderantur, atque ipfe bulimos, qui dicitur, quandoque incidit. Percuffus arteriarum citi femper, fubinde juftarum hecticarum febrium inftar, exasperantur. Hinc corpus paulatim contabefcit et debilitatur: Urina, quae plerumque limpida est, alternis diebus, quibus pleraque morbi fymptomata

se remittunt, sedimentum habet. Hic morbus, qui hecticus puerilis Sydenhamianus esse videtur, parvis Rhei folius aut calomelanicis conjuncti dosibus, et prohibetur optime et sanatur.

VERMIBUS, quae pueros adeo saepe exercent, Rheum quasi certa proprietate medetur; eoque magis, si pauca calomelanicis grana ei sunt adjecta. Purgando ipsas vermes primum, dein mucum ubi nidificant, aufert; adstringente vi intestina ipsa roborat, morboque, quo minus deinde repetat, potentissime obsistit.

IN tussi convulsiva, puerili quoque aetate infesta, ubi mucus, cujus multum subest, omni ratione rejiciendus emeticis, leniter infra purgantibus et epispasticis tentatur, Rheum simul purgando, simul roborando, et spasmum resistendo, magno fit auxilio.

IDEM in rachitide non solum tutum est, sed habitum paulatim confirmando, et ferofum humorem auferendo, ad salutem esse solet.

NEQUE diro morbo puerili hydrocephalo, praesertim initio, qua alvum purgando, qua urinam copiose movendo, non aliquando prodest;

prodest ; eoque magis, si aliquantulum fyrupi de Rhamno sit adjectum.

NEQUE a senectute hoc remedium alienum est. Qui enim senes, acta praesertim vita quieta, sive aetatis forte, seu ob vitae incontinentiam, vitiis stomachicis premuntur ; iis, si purganda alvus est, optime purgat Rheum. Quod aut ore mandendi, aut primo juris cochleari sumendi, consuetudo, ad feram usque senectutem, eos multum levavit. Prae caeteris Podagrae aut Stranguriae senili, omnium fere alvum solventium, solum Rheum convenit.

HANC medicinam non omnibus corporibus aptam reperiri, eamque nonnullas naturas ventris torminibus et aliis incommodis conturbare, haud inscius sum. Sed his quae pauca sunt exceptis ; quia naturam minime adgravat, et maxime est efficax, Hypochondriaci adprime convenit. Ubi, viscidum mucum, qui torporem in canali alimentario facit, expellendo, et viscera roborando, alvi duritiem adeo hypochondriacis incommodam solvit.

NEQUE etiam in Hysteria inutile Tonicum purgans est. Ubi in Fluore albo soluta alvo opus est, Rheum, quia ad corpus morbo de-

E

bilitatum

bilitatum roborandam pertinet, aliorumque adstringentium usum tutum reddit, reliquis catharticiis antecellit. Qui profluvio haemorrhoidali opporuni sunt, iis alvus plerumque durior est, quod et facit et factum servat morbum; adversus quod Rheum paucis calomelaniis granis, ad vim illius adstringentem prohibendam, conjunctis, multis hominibus, facilem alvum servando, profuit.

JUNCTUMQUE paucis calomelaniis granis in colica flatulenta, et solum in cholera morbo, noxiam materiam auferendo, nec intestina irritando, magno saepe auxilio est.

OMNIBUS seculis Rheum antihydrica medicina, usque a Pauli Aeginetae temporibus, habitum est. Is in *Καταπορισ δαυμασις* praecipuam partem Rheum constituit. Eraustus autem "Non se solum," ait "sed et alios, solo Rhabarbari usu, percuravit," id est, ad integram valetudinem reduxit.

NULLO autem in morbo, quam in Ictero, certior aut ad valetudinem efficacior ejus vis est; usque adeo, ut bilis munus explere posse videatur. E cujus effectibus concoctio prava et alvi durities, dato Rheo, multum devari solent. Verum hoc in loco monendum est, Rheum non solum alvum purgandi, sed
et

et impedimenta vasorum solvendi, habitumque mutandi, usum praestare. Quo id consilio cum sapone aut scillarum pulvere conjungi, pillulisve scilliticis addi, oportebit. Qua ratione paratum "potest," teste celebri FERNELIO, "jecur proprie expugnare, idque strenue corroborare, et ejus obstructions incipientesque scirrhos dissolvere, et icterum sanare."

Quod si haec medicina adeo adversus hydrophem potest; ut eadem ratione vasorum lymphaticorum glandularumve impedimenta magis solvendo, et originem morbi tollendo, quam alvum purgando agat, necesse est. Idque eo verisimilius est, quo certius Rheum jecoris tollit impedimenta quae toties Hydrophis causa sunt. In quam sententiam M^S SVA ivisse videtur, qui "major" inquit "ejus," scilicet Rhei, "proprietas est auferre oppillationes, et morbos quorum mater est oppillatio, sicut hydrophis in icteritium," &c.

SUPRA dictum est, Rheum inter alvum purgandam urinam etiam movere. Quo fit ut vitiis Nephriticis, quae a papillarum uriniferarum per arenam, mucum, aut similia, impedimentis pendent, testibus cum aliis, tum illustri archiatro VAN SWIETENIO, parvis dosibus, saepe praesenti sit remedio.

DENIQUE,

DENIQUE, quoties alvus purganda est, omnem gonorrhoeae virulentae, sic curandae, consilium nihil magis explet. Siquidem non solum urinam movet, sed minus fumenti ingratum quolibet alio medicamento est: Et, auctore * FERNELIO, eximia quoque ejus refrigerans vis est.

IN multis aliis morbis cum commodo Rheum adhibetur. Sed praecipuos ejus usus memorasse suffecerit.

MEDICINAE DANDAЕ RATIO.

PRAECIPIENTI medico tria in animo habenda sunt: Primum morbi naturam et consilium medendi tenere; tum remedium ei consilio respondens invenire; postremo inventum remedium ratione tum consilio convenientissima, tum aegrotanti, quantum per hoc fieri potuerit, gratissima dare.

EXPERIMENTA supra exposita, Rheum duabus proprietatibus pollere, purgatrice et adstringente, ostendunt. Itaque, ut consilio proposito Rheum convenienter detur, sive purgante, sive adstringente, sive utraque proprietate, opus erit, ita dandum est, ut ju-

* Method. med. lib. 4. c. 1.

cunditati aegrotantis consulatur. Finge igitur, exempli ergo, aliquem leviore aliquo adfectu teneri. Isque alicui bilis vitio debetor, Rheo ad consilium opus est. Cujus e paucis granis dandis, si aegrotans adultus est, ea mandi; si puer, pulverem cum syrupo, aut si quid ei gratius est, cum eo junctum sumi, juberem.

Ubi tota Rhei integri vis desideratur, omnibus formis solidum eo antecellit, quod et tota ejus vis sic exprimitur, interque mandendum, saliva eandem magis et plenius explicat.

Dosis quae major aut minor pro corporis habitu, aetate, et similibus rebus, esse debet; communior a paucis granis ad scrupulum aut drachmam dimidiam est.

Si solidum dari, ut saepe, nequit, proximus pulvis est; qui hoc commodi habet, ut qualibet forma et cum re qualibet concinna, assumi possit. Verum neque diu pulvere servandum Rheum est, neque tenuiter conterendum, ne, vel morando, vel, quod factum MESUA testatur, partes minimas aëri objiciendo, vis purgatrix avolet.

IDONEA dosis a granis tribus ad drachmam dimidiam est. Haec autem summa esse videtur;

detur; siquidem duos scrupulos vel etiam totam drachmam nihil amplius drachma dimidia agere vi leo. In quam sententiam ROLFINGIUS: "Si dosis," inquit, "augeatur, jucunditati vis infertur, et tamen tardae operationis incusatio non cessabit." Quae etiam sententia a claro viro HOMIO nostro * defenditur. Ut nonnullorum gustui seu ventriculo consulatur, pauca corticis cinnamomi grana, vel nucis moschatae aliquid, vel olei cujusvis essentialis gutta, bene pulveri adduntur.

Si consilium est acutius purgare, tum summa dosi dandum est, vel cum aliquo alio purgante medicina conjungendum, qualis mercurius est, aut pauca Jalapii grana. E quibus tribus vermifuga medicina efficacissima, componi potest. Exempli gratia, puer decem annorum capiat pulveris Rhei grana decem; jalapii grana quinque; calomelanic grana tria, vel pulveris forma, vel in syrupo caryophyllorum quantum satis sit ad bolum formandum, mane, idonea victus ratione habita.

E contrario, ubi adstringente potissimum proprietate opus est, ad imminuendam purgantem, torrerit Rheum, sed ante lenem ignem, oportet. Vehementiore enim igni adhi-

* In prael. de mat. med. acad.

bito, periculum est ne una cum purgante et adstringens pereat proprietas.

DARI etiam pulveris forma, vini cyatho vel quolibet alio liquore commixtum, licet.

SAEPE etiam electuaria stomachicorum et roborantium pars est.

BOLI quoque forma, cum anodyna medicina, ut consilio respondeat, commixtum, saepe, praecipue in dysenteria, datur, qua forma crustulo obvolvi convenit.

CUM vero boli forma nonnullis minus jucunda sit, eadem medicamenti partes in pilulas, addito mucilaginis aut syrapi quantum satis sit, commode verti possunt. Id quod, cum alias, tum praecipue in pilulis mercurialibus laxantibus et in pilulis stomachicis pharmacopoeiae Edinensis fieri videmus.

PRAETER autem solidam et siccam formam, Rheum quoque solutum, quod infusum dicitur, saepe, ut dictum est, datur. Sed multis liquoribus solventibus, quae menstrua nominantur, et adhiberi quoque possunt, aqua vel frigida vel saltem egelida tantum, aut leviter calefacta, multum praestat; in qua partes medicamenti seu proprietates minime disjunguntur. Cumque, ut relatum quoque est, primus aquae, vel primum adfu-

fae

fac, effectus sit, vim alvi solutricem, impetrare; ubi haec requiritur, Rheum vel in aqua frigida e fonte recens petita, vel cinnamomi vel qualibet alia distillata solutum, dare idoneum est. Ut exemplum detur, pulveris Rhei scrupuli duo, flavedinis corticis aurantiorum scrupulus unus, aquae fontanae uncias quatuor, prius quinque vel sex horas soluti, deinde colati jungantur. Atque sic sapor ingratus tegitur. Si aqua leniter calefacta est, forsitan uncia minus faterit. Verum etiam aquae calidae plus, quam vulgo adhibetur, requiritur. Itaque duas vel tres drachmas, cum exigua liquoris solventis copia adhibitas, saepe videmus. Neque de Rhei folius, sed et de multis solutionibus idem est dicendum. Quod autem magnae Rhei doses nihil violentius aut pejus praestant; vel aqua certam tantum copiam extrahere, vel corpus certa tantum copia hujus cathartici adfici, credenda sunt.

UT partes volatiles facile, ubi in aquam ferventem Rheum immittitur, avolantes pereunt; ita, si idem in aqua coquitur, diuque in vaporum copiam versum avolat, ut plus pereat, quod revera fit, necesse est; neque vapores, qui inter extractum parandum disperseunt,

non id admodum invalidum reddunt. Itaque BOULDOCIUS grana pulveris viginti quatuor melius alvum purgasse, quam totam extracti drachmam, observavit. Ob quas causas utraque hæc Rhei forma, et decoctum et extractum, prorsus rejicienda sunt.

SERUM lactis Rheum optime solvit, multumque olim a medicis, teste MESUA, laudatum est. Is "et de elegantibus" ait "et de melioribus, quae juncta cum eo," scilicet Rheo "magnificant operationem ejus, est aqua lactis, et proprie quod sumptum est ex capris." ROLFINCII in eandem sententiam verba sunt, "In fero lactis caprini, maceratione et infusione sola, abque ullo caloris fervore, et sine forte expressione, vis purgandi, quae in tenuissima ejus residit substantia feliciter extrahitur." Unde discitur, quam bellum catharticum e lactis caprini fero sit. Eadem ROLFINCII verba, quam ille frigidis faverit solutionibus, ostendunt.

CEREVISIA tenuis Rhei virtutes quoque optime exprimit. Cumque et sapor Rhei sic obtegatur, hæc forma pueris imprimis accommodata est. Itaque SYDENHAMUS Rhei electi tabulatim incisi drachmas duas, cerevisiae tenuis libras duas in lagenam vitream

F

capacem,

capacem, subere mox probe obturandam, immittere et puerili aetati dare, consuevit. Idem de vino dici potest; quod et ipsum certos usus praestat. Ita vinum album optime Rheo purgaturum jungitur: adstringentem vim adversus diarrhoeas, dysenterias, et similia, cum commodo adjuvat.

CUM spiritus vinosi adstringendi potestatem potissimum eliciant; in morbis ubi haec requiritur, illi quam maxime puri et meraces, quantum id fieri sine incommodo poterit, esse debent. Ex omnibus vero spiritibus Rheum solventibus nullus aequo, ac vini GALLICI aut frumenti spiritus fructu, agit. Ad assequendam igitur utramque Rhei facultatem, cathartica et adstringentem, ubi utraque opus est, si Rheum per se non adhibetur, quod satis, ut dixi ad hoc consilium est; idem prius aqua; qua deinde effusa, spiritibus ad id quod reliqui est potestatis adstringentis parandum, circumfundi oportet. Quae utraque ratio conficiendi totas Rhei proprietates exprimit, idque ventriculo gratius reddit.

MULTARUM tincturarum spirituosarum, in multis pharmacopoeiis, Rheum pars est; in elixir sacro, magna. Hujus omnibus laudibus efferendi

* Vide ejus opera edit. Leyd. 1726. p. 536.

ferendi medicamenti paululum, in multis affectibus stomachicis, subinde datur. Item, elixir salutare, aut tinctura fennae composita, et sumptu facile et efficax remedium est. Porro, tincturae Rhei, amara et dulcis, elegantes in primis sunt. Quod si pauca amara addenda sunt: Rhei radicis drachma una, flavedinis corticis aurantium vel aurantium curiffaventium drachma dimidia, spiritus vini Gallici unciae duae et dimidia, in balneo arenae diei spatium vase bene clauso digestae, et deinde effusae, conveniunt: Aut ad eandem rem fere hoc CHEYNE medici praeceptum est. Ille de cathartics domesticis haec: Pulveris Rhei electi uncias duas, salis absynthii drachmam unam, corticis malorum aurantium unciam dimidiam, cochinnellae drachmam dimidiam, in spiritus orizae libris duabus loco tepido maceratas, dein colatas, reliquis omnibus anteponit. Quae medecina, ut ipse ait, exiguis dosibus pro occasione danda est.

POSTREMO, puerilis aetatis causa Rheum, syrapi sub forma, qualis est syrupus Cichoriae cum Rheo, quive huic etiam praestat, syrupus de fenna cum Rheo pharmacopoeiae Edinensis, dari consuevit.

F I N I S.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text appears to be a Latin manuscript, possibly a sermon or a treatise, given the title at the top. The script is a Gothic or similar medieval hand. There are several lines of text, with some words appearing to be in red ink (rubrics). The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

P. C. DE BRABANT,
 MEDICI GANDAVENSIS
 ET REGIÆ SOCIET. MED. PARI-
 SIENSIS SOCII,
 AD EXPERT,
D. FERDINANDUM
HENRICUM CREMERS
 E P I S T O L A.

G A N D A V I
 Typis JUDOCI BEGYN, Typographi Civita-
 tis, habitantis sub signo Angeli.

M. DCC. LXXVIII.

2

DE ERBEN
MEDICI GANDAVENSIS
FRANCIS SOCIET. MED. PAR.
STRENSIS SOCIET.
AD EXPERI
D. ERDWINANDUM
MILITARIUM CRIMINUM
P. P. S. T. O. F. A.

GANDAVI
APRILIS DIE 17. 1794
M. DOC. TAVIN

EXPERTISSIME DOMINE,

Differtatiunculam, quam video bilem tibi exacuisse, ac si directè in te aliquid voluiffem, dum, ut candidè loquar, hætenus te natum non suspicabar, eo intuitu conscripferam, ut concivibus Medicorum (id est sanioris Medicorum partis) experimenta & iudicium de numquam recidivantibus Variolis patefacerem. Ita scilicet muneris mei

cerent illum unicè , ut plebi imponeret , studuisse : quod , ut concivibus innotesceret cujus genii hostes infitio hæctenus debellandos habuerit , fortè hac occasione debuiffem facere & nihil reticere ; sed generosior peperci , & , ne mordacior viderer , epithetum elegi , quod , ut magis humanum , minùs Medicum dedecet.

Neque primus fui , qui **CANTWELIUM** hoc titulo decoravit : ea lance jam illum ponderatum inveni in Bibliothecis **Batavis** , quas tu paulò inferiùs me nondum visitasse benignè afferis. **SOCIETAS ROTTERODAMENSIS** in laudatissimo opere , quod tibi attentius pervolvendum commendo , postquam ridicula viri in infitionem argumenta attulit , addit : (a) „ *Dus verre hebben wy verschey-*

(a) Pag. 145.

„ de van zyne dwaexe en verkeerde
 „ redeneringen maer als met den vin-
 „ ger aengeroerd , zonder dat wy in
 „ de wederlegginge der zelve getre-
 „ den zyn, vermids een ider de zot-
 „ en dwaesheyd daer van genoeg
 „ kan zien &c. Ut hinc pateat me
 eorum judicium quidem mitigasse.

Irritat te porrò me scripsisse *ne-
 minem Inoculationem impugnasse* ,
præter solum ILL. HAENIUM : bonâ
 vestrâ veniâ, *EXPERTISSIME VIR* , sen-
 sum hunc , nescio qua intentione ,
 parumper alterasti ; addidi enim : nul-
 lum *BONI NOMINIS Medicum Ino-
 culationem impugnasse* , præter fo-
 lum *ILL. HAENIUM* : Ita positum ,
 quod dixi , teneo . . . . & quid
 voluisses quæso ? . . . . Fortè ut
HAENIO CREMERUM junxissem ? Non
 noveram : jam ex opusculo novi , &
 necdum finit æquitas.

Nec sacrilegus, ut innuis, apud egregios in Arte Viros habitus sum, dum ILLUSTRISSIMUM SWIETENIUM carpsi, tamquam sibi in ultimo commentariorum Tomo continuò contradicentem: rideret te ipse candidus ille Vir, qui infallibilis numquam æstimari voluit, si viveret; dum ejus errores, servo animo, adeo sacros te videret putare, ut etiam in generis humani commodum illos demonstrari & corrigi nolis.

Nec temerarium judicium tuli: causam scrupulosè perscrutatus sum, & celebrem CAMPERUM, non spernendum judicem, adduxi; in cujus animadversionibus, si non omnino cœcutis, argumenta, quæ quod dixi probant, invenies solidissima.

Pax fit ergo manibus Illustrissimi hujus archiatri, quem ob elegantem

styli simplicitatem & singularem Doctrinam cum omnibus bonis semper gratus colui & admiratus sum; sed audacter repeto & superaddo: melius fuisset humano generi, si quintum commentariorum suorum Tomum numquam edidisset; aut saltem nec de Variolis, nec de Lue Venerea scripsisset: ea enim in arte Medica, ob primorum operum præstantiam, est æstimatione & auctoritate, ut timor sit, ne artis Tyrones, quibus discernere difficillimum est, tam falsa, quam vera, in proximi damnum amplectantur.

Dixi etiam, nec pateris, *temerarium esse Medico de Variolis loqui, nisi pervolutis Inoculationis scriptoribus*: facile, bone Vir, tibi erat videre me id potiùs de natura Variolosi Veneni, quam de Variolarum cura, quamvis & hanc egregiè illu-

strarunt Inoculatores, voluisse: & si hoc sensu rem, ut debuisses, digneris intelligere, quinam quæso, propiùs Variolas investigarunt? . . . . Certissimè! si Inoculatorum scripta, & præcipuè celeberrimorum GATTI & WATSONI experimenta consulisses, scires saltem te parum nosse de natura Veneni Variolosi; scires sani subiecti præparationem pro insitione, & prophylacticam curam pro naturalibus Chimerica esse præsidia; adeoque, nec BOERHAVII levem suspitionem & SUTTONII Empyricen cœcè secutus, plebi & artis Tyronibus obtruderis tibi in duabus Epidemicis Variolarum constitutionibus bene cessisse Mercurialia: falso & risibili ratiocinio: quia scilicet aliqui, post ea assumpta, benignis Variolis laborarunt.

Maximè te dein urgent spurixæ

Variolæ: velles, sagacissime vir, pro
 stabilienda recidivarum opinione,
 illas omnes pro veris vendere: falva
 pace ego interim dixero latius patere
 spuriarum imperium, quam hæctenus
 à Medicis creditum est, & audacter
 affero numquam veras Variolas no-
 nâ, decimâ, aut undecima die esse,
 vel fuisse deciduas. Nec me ab hoc
 iudicio retinebit, quod, ut tu dicis,
 sanam omnium Europæ Facultatum
 Medicarum Doctrinam, simul cum
 Lovaniensi, in qua anno 1766.
 (idem tamen erat pro causa nostra
 quo anno) promotus sum, videar
 reprobare. Eo, amice, vivimus sæ-
 culo, quo liberiùs parumper, quæ
 sentimus, proferre licet: ignorantia
 argumentum jam censetur & vilioris
 animæ indicium oculis alterius vi-
 dere, & in verba Magistri jurare,
 dum notum est totam rem Medicam
 niti, non Ephemeris systematibus,

sed experientia & ex ea deducto castigatoque ratiocinio.

Supervacaneum porro duco Medicas Facultates, aut artis scriptores pro cognoscendo hoc morbo confutere; cum enim semper periculo vacent spuria, ab illis cum veris benignis confusae sunt, & parum in earum naturam inquisitum est: quaestio recidivarum post infectionem his nostris temporibus accuratius coegit nos observare, at ob hanc rationem eò fortè aliquando perventurus sum, ut peculiari opere spuriarum naturam proprius inspectam, & utriusque morbi limites, sim ostensurus: interim praeter differentias, quas in Flandrica dissertatiuncula dedi, en quid pro distinguendis veris à spuris observaverim: Cl. COTUNNIUS in opusculo, quod de sedibus Variolarum scripsit, hæc habet:

(b) „ *Quoties pustulam incipientem*
 „ *difsecui, vidi cuticulam elevatam*
 „ *ad pustulae formam, cutis corpore*
 „ *intacto, & tumoris immuni; cuti-*
 „ *culam autem elevabat mucosum*
 „ *corpus gelatinae instar expansum.* „

Hæc ultima verba me incitaverunt, ut diversis morbi temporibus pustulas difsecarem. Itaque in fine suppurationis, si pustula (in illis manuum semper experimentum institui) aperiat, in ejus fundo latet corpusculum membranaceum, lentiforme, album, quod undique liberum, ut oculi cataracta, eximi potest, & quod, dum relinquitur, postea cum pure & cuticula in unam massulam concretum & difsicatum decidit: numquam illud corpusculum, nec aliquid simile, in spuriis inveni; ut credam in illis numquam dari: est

mucus Malphigianus, qui verarum Variolarum fedes existit; dum sola cuticula, intacto mucoso corpore, in vesicam elevatur in spuriis, & id vera causa est, cur maculae verarum rubicundiores & per plures etiam menses sint visibiles, dum illae spuriarum violacei sunt coloris & citò evanescent.

Id observatum, modò confirmetur, in casibus dubiis, quales mihi & aliis obvenerunt, omnem litem posset dirimere; nam certum est, quidquid obloquaris, EXP. VIR, Variolas Spurias dari, quæ Medicis non sat exercitatis, aut non sat observatoribus imponunt, quia veras sat bene mentiuntur. Dicit tu vix læsam sanitatem in spuriis; vidi ego è contrà, & certus sum vix dari alicujus notæ Medicos quin viderint mecum, Febre sat forti, verbo omnibus symp-

tomatibus, quæ & qualia verarum eruptionem præcedere solent, stipatas: vidi Febrem ad sextam aut septimam diem extensam, ubi nempe variæ eruptiones, quod in spuriiis sæpe accidit, se mutuo excipiebant: vidi non solum fero, aut fero purulento; sed vero pure, Flavo, bene cocto repletas; quod tu tamen pro caracteristico verarum signo Plebivis obtrudere; ea semper, qua cœpisti, intentione, ut spuria aliquando veræ credantur, & consequenter, ut stet tua de recidivis sententia.

Longum foret singulos errores & nugas, quas sola opusculi tui præfatio habet, enucleare & refellere: brevem me fore promisi; hinc plura prætereo & ad quæstiones pergo.

Prima eaque tritissima est: *an dentur Variolæ naturales primæ & se-*

cundæ? Id est: utrum umquam aliquis bis naturalibus laboraverit. Ad hoc à magnis viris ita responsum est, ut ego nihil addere possim: facta litem hanc debent dirimere: Christianè te exhortor, AMICE VIR, ut ea, quæ hætenus allata sunt, æqua lance digneris ponderare: Illustrissimus HÆNIUS, qui nullo instituto, aut viso forsitan experimento, pertinaciùs præjudicatæ opinioni adhæsit, quam magnum alioquin adeo virum decebat, in tanto Medicorum numero, qui ante infitionem de Variolis scripserunt, octo tantum potuit adferre Testimonia: & qualia precor? Quæ in alia materia adferre erubuisset: verum est, ut dicis, quod deinde plures Medicos citet, qui, infitione jam in Europam delata, vixerunt; sed quales iterum? Antinoculatores; novitatis ofores, quia ipsi nec invenerant, nec noverant; Viros

studio partium ductos, qui plerumque nihil inaufum reliquerunt, ut salutari invento nocerent, quos non puduit spurias Variolas quo veris vendere, facta fingere, & talia, intolerabili ignorantia aut audacia, allegare, quæ, Analyfi instituta, nihil concludunt.

Tu unus pro omnibus exemplo sis, AMICE VIR, & ex tuorum argumentorum futilitate judicent æquales hæctenus infitioni se opposuerint.

Dicis primò, SWIETENIUM *ideo fortè Variolas secundas non vidisse, quòd partem praxeos exercuerit in Hollandia*: videretur sequi ex hoc in Hollandia nullas recidivas dari, (quod verum puto) & tamen paginâ secundâ tu ipse ex tuis observatis, quæ fidem mereri & HAENIANIS vis addi, tres casus adfers. Bone Deus!

quales? **R**isum teneatis amici **P**rimus est casus juvenis, quem absque alio Testimonio, absque ulteriori inquisitione, ideò concludis veris Variolis antea laborasse, quòd quatuor aut quinque foveas in facie haberet; ac si à spuris, aut alia causa cicatrices, foveis similes, habere non potuisset. Secundus est primo similis; sed mater insuper, gravis certè in hac materia testis & quæ spurias Variolas à veris summa perspicacia sciebat distinguere, testatur juvenem quadriennio ante eodem morbo laborasse. In tertio (cui & casum observantissimi Confratris tui potes adde-
re) bis trium annorum curriculo Filiam à Variolis percurasti; sed morborum Historias dare oblitus es: hanc utramque, **EXPERTISSIME VIR**, det æquus Medicus, & semel, si non bis, Filiam illam spuris laborasse promitto me ostensurum.

Neque puto te seriò rem tractare ,
 dum MORTONUM adfers , ut probes
 Parisinos terque quaterque Variolis
 laborare : Anglus erat MORTONUS ,
 & in Anglia Medicinam agebat : CHI-
 RAC ad altum usque senium Parisiis
 praxim exercuit , & recidivas negat :
 hæc duo Testimonia , seposito pau-
 lisper præjudicio , tu ipse pondera.

Sed quid tempus tero his rejicien-
 dis , quæ nequidem ad infitionis cau-
 sam pertinent ; detur enim post na-
 turales variolas recidivas dari , non
 sequitur ideò idem fieri posse post
 infitionem , sub cujus operatione pus
 fortè intimiùs sanguini miscetur :
 quin etiam pro hac Prophylaxeos
 methodo argumentum erit , cum
 post eam , quidquid unguibus & ro-
 stro conati fuerint Antinoculatores ,
 nullus recidivæ casus hætenus pro-
 batus fuerit.

Ut hanc veritatem, in respon-
 sione ad SECUNDAM QÆSTIONEM in-
 fringeres omnia tentas, EXPERTISSIME
 VIR: gazulas fedulò confulis, & verè
 Hippocratici Medici More, ex eis
 probationes tuas excerpis: mendacia
 profers innumera de spuriis, & clarè
 demonstras te unam tantùm Speciem,
 eam scilicet, quam nulla Anus non
 novit, cognoscere. Itàne, dic candi-
 dè, omnem Medicinam agis? Simi-
 line fundamento & ratiocinio indi-
 cationes sumis, & ægris præscri-
 bis? . . . . Heu miserum humanum
 Genus!

Nec totum est; sed authoritatem
 KIRKPATRICK audes proferre pro
 stabiliendis post infitionem recidivis,
 & post ASTRUC dicis illum tres casus,
 qui id probant, confiteri: sed neu-
 ter vestrùm, ne dicam vos sensum
 malevolè voluisse invertere, virum

umquam intellexit ; nam rumores reinfectionis sparsos enarrat tantùm , dum expressis verbis interim sustinet infitionem à recidivis præservare , dicit enim ? (c) *Quamvis summo jure arte infecti à reinfectione immunes dici possint, cùm tamen à paucis annis contrarium prælo datum fuerit, ad discussionem Procedemus. Et paulo post : (d) si incisio inflammata fuerit, quamvis etiam leviter; si æger febricitaverit, & parvus numerus pustularum, quæ suppurantur & stadia benignissimarum Variolarum observant, appareat, minimè dubitabo de ægri immunitate à recidivis. Vellem ut articulum, ubi hanc materiam tractat præclarus ille infitionis pro-*

(c) Tho we might very consequently assume te future security of those infected by art ; yet since the contrary has been affirmed in print a Few years ago, we proceed to a discussion : fol. 134.

(d) If the incision has inflammed, though but moderately; if there has been a fever, and a small number of pustules, wich suppurate and observe the stadia of the gentlest disease, appear, j shall not doubt my self of the patients security. Pag. 159.

motor, totum perlegeres, EXP. VIR
 infigne exemplum Antinoculatorum
 malitiæ tibi occurreret: quidam enim
 JONES scripserat se Inoculationem
 tentasse, nec tamen approbare; præ-
 cipuè, quia infans duorum anno-
 rum, tribus post illam Hebdoma-
 dibus, iterum Variolis, eisque nu-
 merosissimis, laboraverat. Inquisitum
 in hunc casum est à veri amatoribus,
 & eò ventum post varias altercatio-
 nes, ut impostor tandem litteris ad
 D. JURIN datis (& quarum Copiæ
 à KIRKPATRICK referuntur) coac-
 tus fuerit confiteri fictam esse in-
 tegram Historiam, & se non solum
 numquam infitionem tentasse, sed
 etiam nescire quid esset.

Tam iniqua basi partim nituntur
 rumores recidivarum post infitio-
 nem; partim debentur spuris, quas
 Medici bona fide, sed incuria, aut ig-
 norantia benignas veras pronuntiant;

vel fraude , nocendi animo , tam-
 quam tales Plebi obtrudunt. Poste-
 rioris classis erat casus , qui mihi
 præterito anno contigit , & id om-
 nibus , qui oculos habent & videre
 volunt , missis aliis signis in Flandrico
 libello descriptis , ex sola cita macu-
 larum disparitione confido me de-
 monstrasse : nec dubito , quin Exper-
 tissimus Dominus VAN GHERT , cujus
 libellum mihi comparare jam non
 patui , idem fecerit , & victoriosè , si
 tu sapere posses ; si enim quid in re
 judicem , quam tantùm ex confusa
 tua descriptione novi , primo aspectu
 spuria fuerunt Variolæ , quæ hodie
 prodibant , cras elevatae erant & trans-
 parentes. Nec contrà facit , ut tu pu-
 tas , quod expertissimus ille Vir sexta
 vel septima die turgidas pustulas ad-
 huc invenerit , & filum per illas tra-
 jecerit ; cum ad octavam , nonam ,
 imò decimam diem , cum DAVIDE

SCULZIO, repletas spurias viderim: quin id certo sensu in illa specie, quæ tertia die collabatur, aliquando fit; ubi scilicet variæ eruptiones se mutuò excipiunt, quod in casu Exp. D. VAN GHERT concludo accidisse ex eo, quod quinta die æger adhuc Febricitaverit.

Intimè itaque convictus repeto, Exp. VIR, non solùm in Anglia, ubi 60. annis viget infitio, sed nullibi locorum recidivæ exemplum dari post hanc methodum ritè institutam. Sed gratis demus dari; dum sustines, etiam post naturales, homines recidivas pati posse, ut invento noceas, probandum tibi manet ex determinato numero arte infectorum plures reinfici, quam ex eodem numero naturales passo. Laborem hunc perspicaciæ vestræ & mathematico ra-

tiocinio relinquo; & pergo ad tertiam tuam quæstionem.

Hæc est : *numquid ab insitione frustra instituta nemo detrimenti quid capiat?* Ego nihil omnino nocere posse respondeo. Medici, parochi &c. continuò sine noxa vivunt in atmosphæra Variolosa : cur obesset insitio? Centies in me, exemplo aliorum Inoculatorum, experimentum feci : frustra fit quatuor aut quinque ex centum : semper sine damno, si levem vulnusculem inflammationem per 2. aut 3. dies aliquando durantem excipias. Nihil hic faciunt pauci casus, quos adfers, dum non valet consequentia : *post hoc, ergo ex hoc.*

Petis quartò : *an ejusmodi frustranea Inoculatio, potissimum si iteratò frustranea, securitatem Homini*

præstet, fore, ut Variolas via naturali numquam contrahat?

Si simplicem methodum grajæ mulieris constanter secuti fuissent Inoculatores, numquam mota fuisset hæc quæstio; sed infidûs filorum usus fecit, ut aliquando hæc operatio effectum non sortita sit. In tali casu, qui hanc operationem subierant erant, ac si non subiissent, & postea naturalibus Variolis, aut artificialibus denuo, potuerunt affici: vitium itaque artificis est, non artis; & ad hoc punctum ita in Flandrica dissertatione puto me respondisse, ut mirer te, qui legisti, huc rediisse: denuo ergo cogor repetere: infitio, more SUTTONII, DIMSDALII &c., id est, recenti pure verarum Variolarum (e) lanceolâ vulnusculis indito, per-

---

(e) Dico *verarum Variolarum*, obsequentem casum, quem, dum hæc scribo DOMINUS LIMBOURG, hic ad

acta , certissimam securitatem Homini præstat , fore ut Variolas via naturali numquam contrahat , & inutile est hanc operationem. Ita peractam , ubi effectum non fortitur , repetere : probavi argumento , quod convincere te debuisset ; dum scripsi Inoculatos in nosocomio Londinensi immediatè post hanc operationem , non solum artificialibus Variolis affectos , sed etiam naturalibus decumbentes frequentare , & per omne

---

fontes spadanos Clarissimus Medicus , mihi refert : ut duobus infantibus Variolas infereret Exp. ille Vir , tertium infantem naturalibus benignis , ut putabat , affectum ad ædes suas ferri curavit : pus ex pustulis sumpturus vidit insolitum Variolarum genus , quod ad spurias pertinere suspicatus est ; illo tamen pure , ob inopiam alterius , operationem instituit : post aliquos dies ortæ sunt levissimæ turbæ , & apparuit irregulare exanthema citò evanidum : infantes ergo integrè sanos parentibus restituit , quos eodem tempore candidè de suspitione sua & recidivarum periculo commonefecit : & revera post unum alterumve annum alter naturalibus , alter artificialibus decubuit.

Libri ad manus jam non sunt ; sed idem alicubi legisse memini certè tales casus pro recidivis post infectionem posset imponere , & pro tali habitus fuisset superscriptus , nisi eâ perspicaciâ & candore fuisset CLARISSIMUS DOMINUS LIMBOURG , ut Variolas , ex quibus pus sumebat , aliquid à veris diversum habere vidisset , & parentibus dubium suum communicasset. Forte similis casus fuit ille quinque infantum claustralensium de quo. Pag. 4.

reliquum tempus confequenter ver-
fari in aëre Variolofo.

His confideratis, non mirum vi-
deri debet, EXP. VIR, HAENIUM,
aliofque, cafus adferre, in quibus,
infitione fruſtrà peracta, Homines
poſtea denuò artificialibus, aut natu-
ralibus laborarunt; uti nec mirus tibi
videri debet cafus D. CASSA : vitium
ſemper methodi eſt, & minimè in
talibus recurrendum ad diſpoſitio-
nem: ipſa enim infitione bona metho-
do peracta, ſat ſuperque probatum
eſt, errorem eſſe cum magno SWIE-
TENIO credere *corpora noſtra non ſem-
per apta eſſe ad ſuſcipiendum virus.*
Nec huic meæ ſententiæ obeſt cafus,
quem ex tranſactionibus Philoſ. ad-
fers; (*f*) COTUNNIUS enim partes in-
ternas numquam Variolari probat,
& tamquam talem confiderat foetum,

(*f*) De ſedibus Variolarum. Cap. 67.

quem consequenter umquam in materno utero hunc morbum passum negat, omnesque Historias Variolorum foetuum à mulieribus acceptas, non à cordatis & oculatis testibus, quorum peritiæ & fidei stare possis, visas contendit.

Urges quintò: *num inoculatæ Variolæ febrem suppuratoriam ignorent; hinc semper & discretæ sint & benignæ?* æquè accidit illa febris artificialibus, ac naturalibus, ubi par est Pustularum numerus; sed rarissimè accidit infitivis, quia semper paucæ numero sunt, & ob eandem rationem sunt semper benignæ: exceptiones adeo raræ sunt, ut tu, **EXPERTISSIME VIR**, qui omnia, quæ adversùs infitionem sunt, in immensum multiplicare soles, ex tot Inoculatorum millibus tantùm sex septemve casus adducas, & qui bene adhuc perspecti ad in-

fitionem non pertinebunt: quin imò ad tantam penuriam, ut ad hanc quæstionem responderes, perductus es, ut DIMSDALII sensum invertere fueris coactus, & pro more non erubueris: dicis enim hunc Virum pag. 2. dicere: „ *Symptomata artificiales* „ *subsequa non semper esse benigna,* „ *quin imò & in difficultate & nu-* „ *mero quandoque NATURALIBUS ES-* „ *SE PEJORA.*” Quod an insignis ille Inoculator umquam cogitaverit quisque judicet: en ejus verba: (g)

„ Numerosissima praxis in hac Artis

(g) *A considerable share of employment in this branch of my profession has for upwards of twenty years occurred to me; and altho' j have been so fortunate as not to lose a patient under Inoculation, except one Child, about fourteen years ago, who after the eruption of a few distinct Pustules died of a Fever, which j esteemed wholly independent of the Small-Pox, yet j most acknowledge that in some cases the Symptoms have cost me not a little anxiety for the event.*

Nor have the subsequent effects of this practice always been so favourable as one could wish; and tho' far from equalling those which too often follow the natural Small-Pox, either in respect to difficulty or number, yet they sometimes gave no small uneasiness to the Operator.

It cannot likewise, it ought not to be concealed, that some of the Inoculated have died under this Process, even

„ meæ parte jam per 20. annorum
 „ decursum mihi obvenit, & licet
 „ adeo felix fuerim, ut neminem
 „ sub infitione perdidderim, excepto
 „ jam elapsis quatuordecim annis in-
 „ fante, post eruptionem paucarum
 „ Pustularum, febre, quam nihil
 „ cum Variolis commune habere ju-
 „ dicabam, mortuo, fateri tamen
 „ cogor Symptomata in aliquibus
 „ casibus non parum me reddidisse
 „ anxium de eventu.

„ Neque effectus infitionis semper
 „ tam fausti fuerunt, quam optari
 „ posset; & QUAMVIS SYMPTOMATA,
 „ QUOAD DIFFICULTATEM ET NUME-
 „ RUM MULTUM DIFFERANT AB IL-
 „ LIS, QUÆ NATURALES VARIOLAS
 „ ORDINARIÒ SEQUUNTUR, non par-
 „ vam tamen difficultatem aliquan-
 „ do Inoculatori pariunt.

---

*under the Care of Very experienced Practitioners,
 But this number is so small, that when compared with
 the Mortality attending the natural Small Pox, it is re-
 duced almost to a Cypher.*

„ Reticeri quoque nec potest, nec
 „ debet aliquos SUB INSITIONIS DE-
 „ CURSU, etiam sub cura expertissi-
 „ morum practicatorum esse mortuos;
 „ sed numerus ille adeo exiguus est,
 „ ut cum naturalium Variolarum
 „ mortalitate collatus fere evanescat
 „ in Zero.

Quis hic videt Symptomata arti-
 ficiales subsequa quandoque natu-
 ralibus esse pejora? Quis non videt
 præcisè contrarium? Plaudo ergo
 tibi, BONE VIR, quod pro textuum
 corruptoribus non alia pœna, quam
 ignominia, statuta sit; quod si esset
 tamen, ut fortè deberet, ubi falsifi-
 catoris mens est Populo imponere,
 in illis quæ ad salutem ejus spectant,
 ut insitio, minùs audacter certè re-
 labereris; nec ad quæstionem sex-
 tam, *nulline ab insitione moriuntur,*
 illico responderes DIMSDALIIUM tes-

tari aliquos ab infitivis Variolis esse mortuos; dum, ut vides superiùs ex accurata & simplici traductione, si Linguam Anglicam non intelligis, quod Author ille, non ab infitivis Variolis, sed sub infitionis decursu, aliquos esse mortuos, asserat.

Et quidni aliqui sub infitionis decursu morerentur? à sola Variolosa peste, non ab aliis morbis præservat hæc operatio: tanta autem mortalitas infantili ætati propria est, (*h*) ut probabile sit ex mille, etiam si hanc operationem non subeant, tempore trium septimanarum, quæ infitionis decursum efficiunt, unum alterumve morbis huic ætati propriis moriturum.

(*b*) Calculo in Anglia factò constat ex mille infantibus 350. circiter ante expletum secundum annum mori; moriuntur ergo decem circiter tempore trium septimanarum, adeoque, si illis mille infitio fieret, decem non à Variolis infitivis, sed sub infitionis decursu morerentur.

Sed & ipsis Variolis sub infectionis decursu mori aliquis potest: qui scilicet naturali via ante hanc operationem infectus erat, naturalium periculum experietur. Is timor Authores jussit Inoculatoribus suadere, ut tempore Variolosæ Constitutionis epidemicæ, ne famæ suæ & invento nocerent, ab hoc methodo abstinerent: talis tamen casus mihi & aliis, qui superinfectionem impossibilem sciebant, & quibus fatis erat *nil conscire sibi, nulla pallescere culpa*, obvenit, & adhuc fortè deinceps obveniet, dum ab hac prophylaxi instituenda, sævissima etiam ingruat constitutio, non abstinebo . . . . .

Medico salus populi prima lex est.

His omnibus consideratis, mirum videri debet, & summum hujus methodi beneficium demonstrat, quod in Nosocomio, quod Londini pro

in infitione est, ex 1400., qui à 31. Decembris anni 1774., ad 31. Decembris 1775., hanc operationem subierunt, nullus desideratus fit, (i) & quod ferè cum eodem successu semper ibi & ubique jam vigeat infitio: quid enim illius benignitati detrahunt, EXP. VIR, pauci illi, quos allegas, casus? Quorum numerus, quamvis omnes tibi darentur, ut DIMSDALIUS reflectit, cum mortalitate naturalium Variolarum collatus ferè evanescit in Zero.

Septima tua quæstio est: *an inoculatas Variolas passi nulla umquam incommoda morbosque alios sibi inde contrahant*: bimembris videtur hæc; petis ergo primò: *an alii morbi cum veneno Varioloso sanguini non pos-*

(i) Id non repugnat Mortalitati Infantum, de qua supra: requiritur enim septem annorum ætas in illis, qui in hoc Nosocomio pro infitione recipiuntur; adeoque jam morbos Infantum ut plurimum superarunt.

sint inferi : sed id non fit in naturalibus, cur in artificialibus fieret ? Deinde pus, ex lue venerea infecto, desumptum non dedit, nisi benignas Variolas. Videtur tamen aliquibus observatis constare morbillos & scarlatinam eruptionem, sed absque periculo, cum Variolis posse communicari. Omnis difficultas tollitur si dicatur Inoculatorem prudenter pus eligere.

Secundo vidêris in hac quæstione petere : *an nulla incommoda, aut morbosæ reliquiæ post insitivas Variolas timendæ sint* : ut sunt visus deperditio, abscessus, ulcera, ossium caries &c. In naturalibus illa plerumque fiunt; sed saltem ea proportione minùs in artificialibus, quam numerus pustularum minor est, quam in naturalibus; ergo rarissimè post insitivas : casum, qui mihi ac-

cidit, ubi oculus, si non perditus, faltem macula deturpatus est, in Flandrica dissertatiuncula non reticui; sed adeo rarò similia evenire scio, EXP. VIR, ut te mendacii convictum habeam, dum in response ad decimam quæstionem dicis *illustres Familias Batavas pluribus ejusmodi deformitatibus, etiam cum vitiis alterutrius oculi, superbire.* Certè, si Vir es, & quid generosi sanguinis tibi in corde falit, non solum Antinoculatoribus, quorum omnium causam suscepisti; sed & propriæ famæ tuæ hujus allegationis probas debes; quibus orbem & infitionis Patronos præcipuè convincas te non temerariò, sed factis & generis humani bono impulsus in hoc inventum insurrexisse. Interim

Octava quæstio (k) inutilis tibi

(k) Numquid non propagent Inoculatæ contagium?

vifa fuiffet, fi infitionis fcriptores pervolvere voluiffes nullus enim cordatus eft, quin dicat infitivas Variolas contagium propagare; minùs tamen iterum, quam naturales ea proportione, qua numerus puftularum minor eft, quam in naturalibus: vide ultima DIMSDALII opuscula.

At falſum eft infitionem epidemicam hujus morbi Conſtitutionem poſſe accendere: requiritur ad hoc ſi neſcis, EXP. VIR, particularis, non facilè deſcribendus, Variolis Favens aëris ſtatus, quem infitivæ Variolæ, utut multiplicatæ, ponere nequeunt: Gandavi à quinquennio, hoc anno excepto, nullæ fere fuerunt naturales Variolæ; frequentiffimæ tamen artificiales. Idem ubique obſervatum.

Ad nonam (1) quæſtionem reſpon-

---

(1) Certine ſumus fore ut Inoculatas Variolas nunc

di, dum superinfectionem impossibilem esse suprà innui, & ad decimam (*m*) non ego, sed Pueri & Anus, tum Gandavi, tum alibi, ubi infitio viget, respondebunt: unicè reflectam casum juvenis ab artificialibus defœdati esse rarissimum, & patrem verius dixisse, quam tu putas; certum enim est expertum Inoculatorem ex facie illos pluries distinguere, qui graviùs infitione laboraturi sunt; & illos præcisè eosdem esse, quos lethaliùs aggreditur hic morbus, si naturali via inficiuntur. Vide, si lubet, CAMPERI opusculum de emolumentis & optima methodo infitionis.

Undecima Quæstio (*n*) nihil ad-

---

expectantibus, nec præcedat, nec accedat contagium naturalium? Sin minus, an à duplicata causa Variolæ non atrociores expectandæ?

(*m*) An saltem Inoculatio custos venustatis audit?

(*n*) Num mensium fluxus sub decursu naturalium accedens generatim fit lethalis?

verfùs infitionem facit, & refponfio omnibus Medicis notiffima eft: fecus eft de duodecima. Si alicubi, EXP. VIR, aut ipfe cœcutire, aut plebi imponere ftuduiſti, in hac refponfione eft: & mirabitur poſteritas poſt ſexageſimum introductæ infitionis annum, poſt inſtituta bis centum mille experimenta, & eo tempore, quo maxima pars patrum familias felici hujus methodi praxi de ſummo ejus beneficio conviçta erat, adhuc extitiſſe Medicos adeo factorum ignaros, ne dicam impudentes, ut peterent, *num plures naturalibus quam inſitivis Variolis morerentur.*

Profectò, EXP. VIR, ſi proximi infortunia, ut Hominem & Medicum præcipuè decet, te umquam tetigiſſent, funera & ſtrages naturalium Variolarum ità dolore tuo annotaſſes, ut non ſolùm hanc Quæſtionem

non proponeres, sed cum SYDENHAMO, & omnibus humanis Medicis bene jam tecum agi putares, si numquam deinceps ad Variolis laborantes accerseris: quin eo te duceret commiseratio, ut, missis systematicis & ridiculis ratiociniis, vanis figmentis, & inutilibus testimoniis, quibus hactenus inventum, de quo, cum nihil videris, nihil nosti, aggressus es, post omnium totius Europæ alicujus notæ Medicorum hortatus, experimenta tu ipse, cum alienis uti nescias, institueres: ita collatis naturalibus cum artificialibus Variolis, & visâ, sine præjudicio, utrimque causâ, non solum non temerariò judicares, sed & id semper tibi decori foret te, ut ad veritatem, perpetuum Medici scopum, pervenires, nihil neglexisse.

Hæc omnia reticuissem, EXP. VIR,

fi unicè errares : humanius id est ,
 quam ut opprobrium mereretur ; sed
 quis sedato animo & sine indigna-
 tione videre posset te naturales Va-
 riolas pro benigno morbo plebi velle
 obtrudere ? & eo quidem tono &
 audaciâ , ac si id conjugum conjugem
 adhuc lugenti , parentibus prole or-
 batis , & populis Reges suos , hac
 peste sublatos , desiderantibus , spe-
 rares te persuasurum.

Sed , ne temerariò te carpissè vi-
 dear , analysim responsionis tuæ in-
 stituamus.

Ergo primò benignas Variolosas
 constitutiones recenset , in quibus
 tantùm unus ex 89. , unus ex 200. ,
 quin unus ex 11600. periit. Falsissi-
 ma illa , etiam in benignissimis natu-
 ralibus , demus pro momento : quid
 probant , quæso ? nihil. Ad summum ,

benignas Variolas non esse admodum lethales: sed hoc tam parùm ignorabamus, ut ideo infitivas minùs lethales dicamus, quam naturales benignissimas, quia illis semper benigniores sunt.

Sed & ea fraus tibi cum omnibus Antinoculatoribus communis est, quod illas constitutiones prætervadas, in quibus quarta, tertia, quin imò dimidia pars omnium periit, quos hic morbus invaserat: si libri ad manus essent, plures tales horrendissimas, & quæ hunc morbum pesti assimilari fecerunt, possem adferre.

Post computum adeo iniquum audes dicere *Crassissimum errorem fuisse Inoculatoris Gandensis, quo plebi insinuavit septimum à naturalibus mori*: certè EXP. VIR, si erravi, non eo sensu fuit, quo tu capis; laxio-

rem enim, quam par erat potiùs calculum institui: DIMSDALIUS, quem candidum Inoculatorem tu ipse fateris, post JURINUM, Variolarum mortalitatem sedulò examinans invenit, ex 760098. Hominibus, 32. annorum spatio defunctis, 268529. Infantes fuisse, qui necdum secundum ætatis annum expleverant, & qui consequenter omnes fere morbis huic ætati propriis erant erepti: his subtractis ex priori numero, remanent 491569., ex quibus mortalitas Variolarum haberi debet, sed simul invenit eodem tempore ex illis 66515., qui plus quam octavam partem efficiunt, Variolis fuisse mortuos: si jam consideretur plurimos ex illis 491569. esse mortuos, absque eo, quod unquam hoc morbo laborassent, non mirum videbitur virum illum, post exactam in diversis locis inquisitionem, invenisse, quod unus moria-

tur ex quinque, qui Variolis naturalibus inficiuntur. (o)

Vides computationem illam multum à tua differre: nec mirum, SAGACISSIME VIR, tu ex aliquibus benignissimis constitutionibus, DIMSDALIUS ex omnibus simul sumptis, quæ 32. annorum spatio evenerunt, concludit: uter accuratior fuerit, utri fides habenda sit judicent æqui, atque ex hoc calculo artificiales Variolas conferant cum naturalibus.

Objicies: ita in Anglia computatum, mitiorem apud nos morbum esse. Nescio: nos, gens dura, necdum eò pervenimus, ut mala nostra, quo remedia promptiùs & feliciùs adaptaremus, metiremur; sed suppose. Septimum posui, dum DIMSDALIUS quintum habet; & fere cer-

---

(o) *Thoughts on general and partial Inoculation* 1776., fol. 13. & seq.

tus sum me sic Variolarum mortalitatem mitigasse.

Sed eo tandem te invitum quasi, urget vis veritatis, ut fatearis plures naturalibus mori, quam artificialibus: miror candorem: restringis tamen; causam enim dicis, quod Medici, etiam in splendidis civitatibus, vix ad Variolosos vocentur. Si sapuisses, AMICE VIR, hoc argumentum numquam tetigisses; illo enim confiteris naturales Variolas in genere periculosum morbum esse, aut saltem Medico plurimum indigere, quod verum est, & adeo quidem, ut omni adhibita cura, ipsis clarissimis Medicis testibus, magna pars Variolosorum servari nequeat; sed ego è contra dico infitivas Variolas adeo benignas esse, ut turbæ, quas excitant, morbus dici non possit &, ut, paucissimis exceptis casibus, quique in-

fitioni adhuc non debentur, Medico numquam indigeant. Stupes, ac si paradoxum protuliffem; mecum tamen sentires, si experimenta vidiffes, aut Inoculationis Historiam perolveres; invenires enim Constanti-nopoli Græcæ mulieri & ubique SUTTONIS, qui artem Medicam omnino ignorabant, æque benè cessiffè infititionem, ac exercitatiffimis Doctiffimisque Medicis.

Facit hæc, incredibilis ignaris, infitivarum Variolarum benignitas, ut hæctenus neminem viderim, qui infititiones peragi earumque effectus fequi & obfervare voluit, quin (per-tinaciffimus etiam antea fuerit Antinoculator) illico fententiam mutaverit, & huic invento faverit; aut faltem, omiffis reliquis, ei unicæ adhæferit objectioni: *Variolas post artificiales recidivare*; ita ut indies,

quidquid tu imagineris, **EXP. VIR.** extendantur hujus methodi fines, & sperari possit pro generis humani bono: (nisi populatio tibi malum videretur) fore, ut post paucos annos fiat universalis; quod ut in hac patria saltem citiùs fiat, & vincatur vanus recidivarum timor, omnes quotquot sunt, quibus hanc operationem peregi, siue secutæ fuerint Variolæ, siue non, impossibilitatis recidivarum intimè conscius audacter exhortor, ut sese contagio Varioloso imposterum liberè exponant.

Sed quid plura? jam inde fatis mihi & ad nauseam tædiosum fuit toties & à tot celebribus Viris dicta repetere: longum dein foret singulos errores, quos responsio tua ad hanc Quæstionem ad singulam ferè lineam habet, attingere & refellere. Aliqua etiam me puduerunt, quia

à Medico prolata erant : ut dum ex opere spurio MAGNUM BOERHAVIUM vis cogitasse, quod, qui benignis tantum laboraverunt, confluentes Variolas adhuc semel timendas habeant, & dum in re merè Medica mihi sententiam Theologiæ Doctoris HÆUFFT objicis : GALILEI memini hac occasione, EXP. VIR, & timui, ne eâdem viâ me, cui ratio & experientia sola motiva solent esse, terram stare, solem moveri credere juberet.

Quod ad VELSII casus attinet, illos EXPERTISSIMO huic VIRO defendendos relinquo : in tota infitionis Historia ne vel unum similem reperti ; ut magis ideo mirer, id idem utrique Sorori evenisse : quid suspicer non audeo dicere : Variolas, aut earumdem sequelas in causa esse faltem non credo, internis hæc funera

adscribi nequeunt, cum Anatomicæ cadaverum inspectiones, teste COTUNNIO & aliis fedulis Viris, illas non dari probent: neque ullus sanæ mentis Medicus resumptum Pustularum, quæ quinquaginta numero & jam ficcæ erant, pus accusabit; alioquin similes casus innumeri post naturales etiam benignissimas deberent accidere: tam parum dein puris in artificialibus Variolis resumitur, aut resumptum tam parùm nocet, ut in illis, tempore sex annorum, quibus hanc praxeos partem exerceo, nullum furunculum viderim supervenisse, quos tu tamen, semper quia benignitatem infectionis ignoras & numquam experimenta vidisti, magis artificiales, quam naturales dicis sequi.

Quis sese compescet, AMICE VIR,
& ab indignatione ad risum non

transibit? Ubi post tot exaratas nugas, post tot allata primò falsa & negata primò vera, te ad finem Quæstionum videt uti Versu Virgiliano:

Conticeo tandem factoque hic fine quiesco;

Ac si opus immortale & tanto hiatu dignum exegisses: profectò: ita te amo, ut vellem, tu ipse, quam ridiculum id sit, sentires: en medium: experimenta aut nostra sequere & observa, aut ipse institue; quod nisi feceris, quidquid deinceps oblatra- veris, non respondebo: Vale &c.

Scribebam Spadæ 25. Julii 1778.

Vidit Æ. F. DE GRAVE, L. C.

Vidit J. F. DIERICX, Lib. Cens. Reg.

(13)

ERRATA.

- Fol. 5. spodanos *lege* spadanos.
... 12. at ob hanc *lege* & ob hanc.
... 13. difficatum *lege* deficcatum.
... 23. patui *lege* potui.
-

Commentarius Medicus

DE

APHTHIS

NOSTRATIBUS

SEU

Belgarum *Sprouw.*

A U T O R E

VINCENTIO KETELAER,
MED. DOCT.

Nunc denuo editus & mendis expurgatus, curante

JOANNE SMITH, M. D.

Μόνος δ' ἂν ὁ τῶν σημείων ἔμπειρος
Εἰκότως ἐπιχειρεῖν. *Hippocr. de Medico.*

LONDINI,

Typis JACOBI BETTENHAM,

Prostant venales apud M. COOPER, in Vico vulgò
Pater noster Row vocato.

MDCCXLIX.

THE HISTORY OF THE

PROVINCE OF MASSACHUSETTS

FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME

BY

WILLIAM STURGEON

OF THE BAR AT BOSTON

IN TWO VOLUMES

VOLUME THE FIRST

BOSTON

WILLIAM STURGEON

PRINTED AND SOLD BY

WILLIAM STURGEON

AT THE SIGN OF THE

Nobilissimo, Amplissimo,

Prudentissimoque SENATUI

Zirizæano salutem.

MAGnum, Patres conscripti, miraculum homo est; sive partem hujus intuemur inferiorem, pusillam corporis machinam, quæ summo artificio & compendio vastissimam mundi molem exhibet, & qua (ut *Senecæ* verbis utar) nihil neque majus neque ornatus rerum natura genuit; sive majestatem spectamus animæ, quæ naturæ & ortus sui dignitate omnem materiam longè prætervecta, velut princeps & rerum arbitra præfulget: sed hujus admirationi nihil deest, si utriusque à se quàm remotissimè naturâ dissidentis amicam, familiarem ac individuum unionem atque comita-

tum contemplamur, in primis cum neutrum alterius ope vel fit, vel vivat, sed suo utrumque infito peculio se protegat. Sed quantis parasangis reliqua omnia splendor hominis à tergo relinquit, tanto hujus investigatio difficilior & cognitio desperatior. Ab omni sæculorum memoriâ qui sublimioribus curis eminere studuerunt, hunc potissimum scrutati sunt, vel ut nudâ speculatione mentem pascerent, vel in remedium humanarum calamitatum veluti deorum filii quippiam conferrent. Neutorum conatus improbandi: quippe per quos pomœria humanæ reipublicæ & promoventur & excoluntur. Horum exemplo, Patres conscripti, ut meæ erga vos observantiæ, atque hujus breviusculi otii mei ratio constaret, de Aphthis nostratibus commentariolum edidi, vobisque inscripsi ac dicavi. Quidni vobis?

D E D I C A T I O   v

vobis? Inter quos si illæ non primum innotuere mihi, saltem longo rerum usu penitiùs penetratæ propius conspiciendas se præbuerunt. Plurima insuper vestra in me merita suo sibi jure nullum non officiorum genus exigunt: eâ animorum propensione, humanitate, ac beneficentiâ me prosecuti estis, ut in patriâ urbe non alia quis verecundis votis sibi promiserit, quam in me externum cumulatissimè contulistis. Quas ob causas ne impudentiæ postuler, à qualicumque pro re nata gratitudine sperandum esse mihi persuadeo. Vobis si hæc animi atque obsequii mei pignora haud ingrata intelligam, immane quantum alacritatis accedet ad perpolienda majorum vigiliarum opera, vestrâque amplitudine digniora. Valet. Scribebam   Zzææ   exeunte   Augusto
 CIO,IOO,LXIX.

D E D I C A T I O

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text appears to be a dedication or preface, mentioning various names and titles, but is too faded to transcribe accurately.

I N

Eruditissimi Viri

VINCENTII KETELARII,

Medici, & Gymnasiarchæ Zirizæani,

Commentarium

De APHTHIS NOSTRATIBUS.

MAjorum veneranda ævi stat gloria scriptis,
Queis medicam dubius consulat æger
opem.

Sed malè multa tamen, non intellecta leguntur,

Sæpiùs & priscâ non redit arte salus.

Quæque suos patitur manes mutabilis ætas,

Quæque sui queritur semina terra mali.

Antiquos nostræ latuere Machaonas Aphthæ,

Et latuit Medicas his adhibere manus.

Non veterum auxilio, nec defensoribus istis

Corpus eget; melius postulat artis opus.

Quum variant morbi, variantur temporis artes,

Ut nova cura malis convenienter eat.

Hanc docet & monstrat *Ketelaria* penna fa-
lutem,

Judiciumque suum, quo tueatur, habet.

Tempora temporibus discernit, nomina rebus,
Signaque cum causis ingeniosa notat.
Ex merito tibi furgit honor, doctissime Rector,
Et calami famam nobilioris habes.
Vocis iter claudunt præstrictis faucibus Aphthæ,
Sæpe immaturæ sunt quoque causa necis:
Sed tibi dant vitam; dum te fecere disertum;
Et patet in laudes area lata tuas.

Rochus Hofferus.

EDI-

EDITOR LECTORI.

CUM nemo frustra nascitur, nec in suam sed publicam utilitatem: mihi in mentem venit, quod me etiam pietatis ergo pro mea facultate in commune aliquid consulere, & omnibus nervis, ut pro simpluribus, contendere oportuerit. Porro cum doctis placuisse viris præcipuam laudem duco; posteaquam apud me ultro citroque aliquamdiu egissem, decrevi munusculum iis offerre, quod eorum oculis dignissimum judicarent: ideoque, quod spero, me non temeritatis arguent, si hunc eruditione plenum Tractatulum de Aphthis nostratibus, &c. typis publicis eorum gratiâ denuo mandem. Atque id mihi quidem faciendum potius constitui, eo quod novam hujus opusculi editionem a quamplurimis medicinæ studiosis exoptari intelligam. Fateor vercle id mihi vehementer doluisse, me, quamvis summo studio diligenterque diù perquisiverim, nisi unicum exemplar invenire haud usquam potuisse; & ex maximâ apographorum penuriâ unum ex splendidissimis artis medicæ radiis tantum non fuisse extinctum. Quod cum vidissem, serioque apud me sæpiùs considerâssem, rem facturus gratam omnibus Φιλιάτροις videbar; si Ketelaer in lucem, meâ qualicunque curâ perpolitum,

revocarem, atque hominum memoriæ tandem de integro traderem. Non est, ut, qui laudes omnes superat, supervacaneis & inanibus oneretur: ille enim gloriâ aliunde adveniente non eget, qui abundat suâ.

Non autem ab re erit quærere, an Medici, seu Veteres seu Recentiores, de Aphthis febres judicantibus loquuntur necne, eorumque observationes unum in locum cogere.

Ab Autore nostro recensitum habemus, quicquid a Veteribus fuit memoratum: restat tantummodo ut Recentiorum sententiam in medium proferrem. Hunc in primis affectum novisse videtur Willisius, quippe quem disertis verbis descripsit, uti a sequenti paragrapho huc delato ex facili colligere est. “ Quandoque in
 “ febribus (ac præcipuè circa earum declina-
 “ tiones) contingit, linguam, palatum, gin-
 “ givas, imò totius oris & gutturis cavitatem
 “ materiâ viscosâ, albicanti velut crustâ qua-
 “ dam, obliniri: quâ sæpiùs deterfâ, statim
 “ nova repullulat; & ni diligenter os frican-
 “ do & colluendo, crustosa hæc materies cre-
 “ brâ vice abstergeatur, suffocationis pericu-
 “ lum ægri non rarò subeunt.” — Et paulo
 infra, rationem criseos habuisse videtur, sic di-
 cens: “ — in febribus, cum a longiori san-
 “ guinis deflagratione materies adusta pluri-
 “ mum congeritur, cujus non minima pars,
 “ post

“ post crisin residua, adhuc cruori & succo
 “ nervoso confunditur, aut cerebro aliove loco
 “ defixa, ab iisdem denuo resorbetur; proba-
 “ bile est quod ista materies diuturna coctione
 “ perassetur adeo, & fere glutinis instar
 “ crassescat: quare nec sudore, nec transpi-
 “ ratione insensili difflabilis, nec per vias uri-
 “ narias secerni habilis; sed demum arteriolis
 “ aliisque salivæ ductibus in palatum debiscen-
 “ tibus (utpote usitatâ excretionis viâ) sensim
 “ exsudet, & protinus præ crassitie suâ in
 “ lentorem istum concresecat. ——— “ Novi
 “ quendam in declinatione febris, cui non sc-
 “ lum huiusmodi lentoris incrustatio in parti-
 “ bus oris successit, verum salivatio copiosa,
 “ velut ab assumpto Mercurio, cum fœtore
 “ anhelitûs, item linguæ & gingivarum in-
 “ tumescentia, plures dies ciebatur.” (α) Huc-
 “ usque Willisium audivimus.

Mortonus etiam Aphthas criticas certissimè
 compertas habuit, & illas febrium difficilium
 comites satis dilucidè sic depingit: “ Nec
 “ non ab inflammatoriâ humorum acrimoniâ
 “ ulterius exaltatâ Aphthæ suppullulant albæ,
 “ vel, pro genio veneni magis deleterio, Ni-
 “ græ, prout salivam è sanguine magis mi-
 “ nusve venenato secerni contingit. Eadem
 “ acrimonia, dum ventriculum vellicat, Sin-
 (α) De febribus Cap. 10.

“ gultum;

“ gultum ; dum musculos, membranas, vel
 “ partes glandulosas impetit, Dolores Rheu-
 “ maticos, Pleuriticos, Phreniticos, Angi-
 “ nosos producit.” De Crisi instante loquens
 sic infit. “ Siquidem, cum primùm à sub-
 “ actione veneni incæptâ, Natura quadante-
 “ nus superior evaserit, calor febrilis illico
 “ mitigari incipit, atque symptomata inde
 “ provenientia diminui, uti Vigilæ, Deliria,
 “ &c. Pulsus fortior, & minùs celer sentitur,
 “ atque Respiratio liberior, Aphthæ decre-
 “ cunt aut saltem colorem in melius mutant,
 “ Emunctoria corporis calore priùs constricta
 “ reserantur, atque lymphæ inutilis & effæta,
 “ in habitu corporis priùs congesta, quæ data
 “ porta effluit. Cum per Renes excernitur,
 “ Urina priùs pauca, tenuis & straminea, jam
 “ copiosa redditur, contentis saturata, vel
 “ saltem hypostasim aut enæorema dimit-
 “ tens : Cum per cutis poros emittitur, Sudores
 “ sunt universales, ii que calidi & satis copiosi,
 “ & cum εὐφορίᾳ tolerati : Cùm eductibus sa-
 “ livalibus Rivulus Lymphæ sanæ os colluit,
 “ Aphthæ absterguntur, brevi sanescunt, &
 “ sitis extinguitur.” (β) Iterum, inter
 recensendum varias methodos, quibus ad
 Lympham colliquatam criticè expellendam
 utitur Natura, ejusdem Cl. Viri verba ita se

(β) De febribus in genere, Exercit. 1. Cap. 1.

“ ha-

habent. “ Præsertim vero, ubi Venenum sit
 “ de genere Mercurialium, Lympha in tarda
 “ hujusmodi crisi sæpissimè Glandulas saliva-
 “ les atque totam membranam Os, Oesopha-
 “ gum & Ventriculum investientem petit :
 “ Unde nova eaque satis molesta Symptomata
 “ hoc morbi stadium ab initio usque ad finem
 “ comitantur : scil. Salivatio, eaque interdum
 “ adeo copiosa atque diutina, ut rivulus acris
 “ & venenatæ Lymphæ ad tres hebdomadas
 “ continuò scaturiat ; Et Aphthæ Albæ, sive
 “ Ulcuscula totam membranam oris, linguæ,
 “ œsophagi, & nonnunquam ventriculi glan-
 “ dulosam occupantia, ab acrimoniâ lymphæ
 “ ex his partibus excretæ orta, quæ continuò
 “ succrescunt & revirescunt, donec veneno,
 “ crisi perfectâ, penitus subactò, tota Massa
 “ deferbuerit.” — & febre declinante, —
 “ omnia sunt in vado, Pulsus magis constans
 “ ac vegetus fit, Urina rubedine satis tingitur,
 “ ac hypostasim vel saltem enæorema præci-
 “ pitat : Aphthæ magis albæ, ac deciduæ,
 “ neque ampliùs ad revirescendum aptæ sunt :
 “ Vigiliæ, Deliria, Sitis unà cum reliquis
 “ id genus Symptomatis indies decrescunt.

“ Ubi verò e contrâ, Febris jam fiat ferè
 “ continua, Urina sensim a rubrâ & turbatâ
 “ mutata, primùm hypostasim levem vel enæ-
 “ orema ostendat ; dein verò in claram &
 “ pel-

“ pellucidam transeat, Pulsus magis celer, de-
 “ bilis ac vacillans fiat, Aphthæ nigrescere
 “ incipiant & minùs inflammari, atque, de-
 “ ciduæ licèt, iterum repullulare; Lingua
 “ fiat tremula, arida vel scabiosa; Salivatio
 “ derepente sistatur, accedentibus subsultu ten-
 “ dinum, comate, deliriis cæterisque id ge-
 “ nus febris malignæ symptomatis: procul om-
 “ ni dubio, venenum in ultimo agone, de spi-
 “ ritibus victoriam reportavit, atque, utut
 “ Natura languens crisin moliatur, nullam
 “ tamen assequitur nisi infidam & imperfec-
 “ tam, quam Mors brevi exceptura est, si assi-
 “ duo Alexipharmacorum, Vesicatoriorum cæ-
 “ terorumque malignitatis remediorum usu id
 “ non possit evitari (γ).

Quæ prædicta sunt, binis febrium His-
 toriis rata habemus; primâ sc. febris remit-
 tentis cum Diarrhæâ torminosâ comitante;
 alterâ febris Συγγεῖσθαι spuricæ Rheumaticæ;
 quibus Cortice Peruviano pariter fugatis
 terminum dederunt Aphthæ. “ Spatio enim
 “ Bidui, postquam ʒvi. Corticis in varias
 “ Formulas redactas (Ægra) devorâisset, multò
 “ meliùs sese habuit, utut Aphthæ albæ & be-
 “ nignæ sub finem febris suppullularent; Ter-
 “ tio autem die, a Febre dirisque ejusdem
 “ Symptomatis, ac Aphthis nuper subortis peni-

(γ) Method. cur. Febr. cont. ration. Exercit. 2. Cap. 7.

“ tus

“ *tus liberata revaluit* (δ). Iterum: “ *Postquam*
 “ *Cortex ad aliquot vices exhibitus fuerat,*
 “ *respectu habito ad Symptomata vehementia,*
 “ *die vicesimo Æger a doloribus ac febre pene*
 “ *liberabatur, Pulsus fortis, ac tardus, Tem-*
 “ *peries mitis evasit, Sitis penè extinguebatur,*
 “ *Appetitus rediit, Lingua tamen quadante-*
 “ *nus arescebat, & Urina plus justo rubescebat;*
 “ *unde conjeci rem esse in vado, atque Natu-*
 “ *ram veneni reliquias sponte deleturam.*
 “ *Quid fit? Spatio unius hebdomadæ Aphthæ*
 “ *quasi Criticæ cum Salivatione conjunctæ*
 “ *morbum terminabant; qui solito contuma-*
 “ *cior erat, vel quia a veneno intensiori pro-*
 “ *ducebatur, vel quia Æger nauseabundus*
 “ *vix dimidiam partem Remedii præscripti*
 “ *deglutiebat; Vel quia Cortex parum ve-*
 “ *getus ministrabatur* (ε).” Denique sub
 exitu Febris Dysentericæ anni 1666 Aph-
 thas tum Symptomata exitialia comitantes,
 tum salutare criticas observavit. “ *Die 14°.*
 “ *17°. 21°. fati cedebant Ægri, non autem*
 “ *absque Siti inexplebili, Aphthis albis vel*
 “ *nigris, Pulsu celeri, Deliriis, cæterisque*
 “ *febris Epidemiæ indicis.* —————
 “ *Alios (virulentia per ductus salivales cri-*
 “ *ticè expulsâ) ope Aphtharum & salivationis*

(δ) Exercit. 2. Cap. 9. Histor. 3.

(ε) Histor. 13.

“ *immensæ supervenientis (quod in Crisi Fe-*
 “ *brium Συνεχέων haud rarò evenire solet) li-*
 “ *beratos memini (ζ).*”

Sydenhamus etiam, ille diligens fidusque
 observator, in constitutione Dysentericæ Fe-
 brisque Dysentericæ annorum 1669, 70, 71,
 72, de Aphthiis eadem memorat: & primò
 de Dysenteriâ. “ Aphthæ insuper, exeunte
 “ morbo, oris interna, faucesque sæpenumero
 “ obsident; in primis ubi corpus diu fuerit ex-
 “ calefactum, & materiæ peccantis evacuatio
 “ medicamentis adstringentibus impedita, non
 “ exacto priùs per Cathartica morbi fomite.
 “ Atque hæc quidem mortem imminentem ut
 “ plurimùm denunciant (η).” Dein de febrè
 Dysentericâ hoc modo disceptat. “ Ad
 “ Aphthas, cùm jam discessum meditaretur,
 “ erat propensior (sc. Febris) quam vel prior
 “ ista, vel alia quævis Febris species, quam
 “ mihi hætenus contigit videre. Huic etenim
 “ perquam familiare fuit (uti & Febri etiam
 “ illi, quæ Dysenteriis supervenit) cum jam
 “ fere desineret, materiam fædam atque acrem
 “ è sanguine in os atque gulam deponere,
 “ unde nascebatur dictum Symptoma; in iis
 “ præsertim, quos contumacior morbus diutius
 “ maceraverat, & regimen justo calidius am-
 “ plius infirmârat (θ).

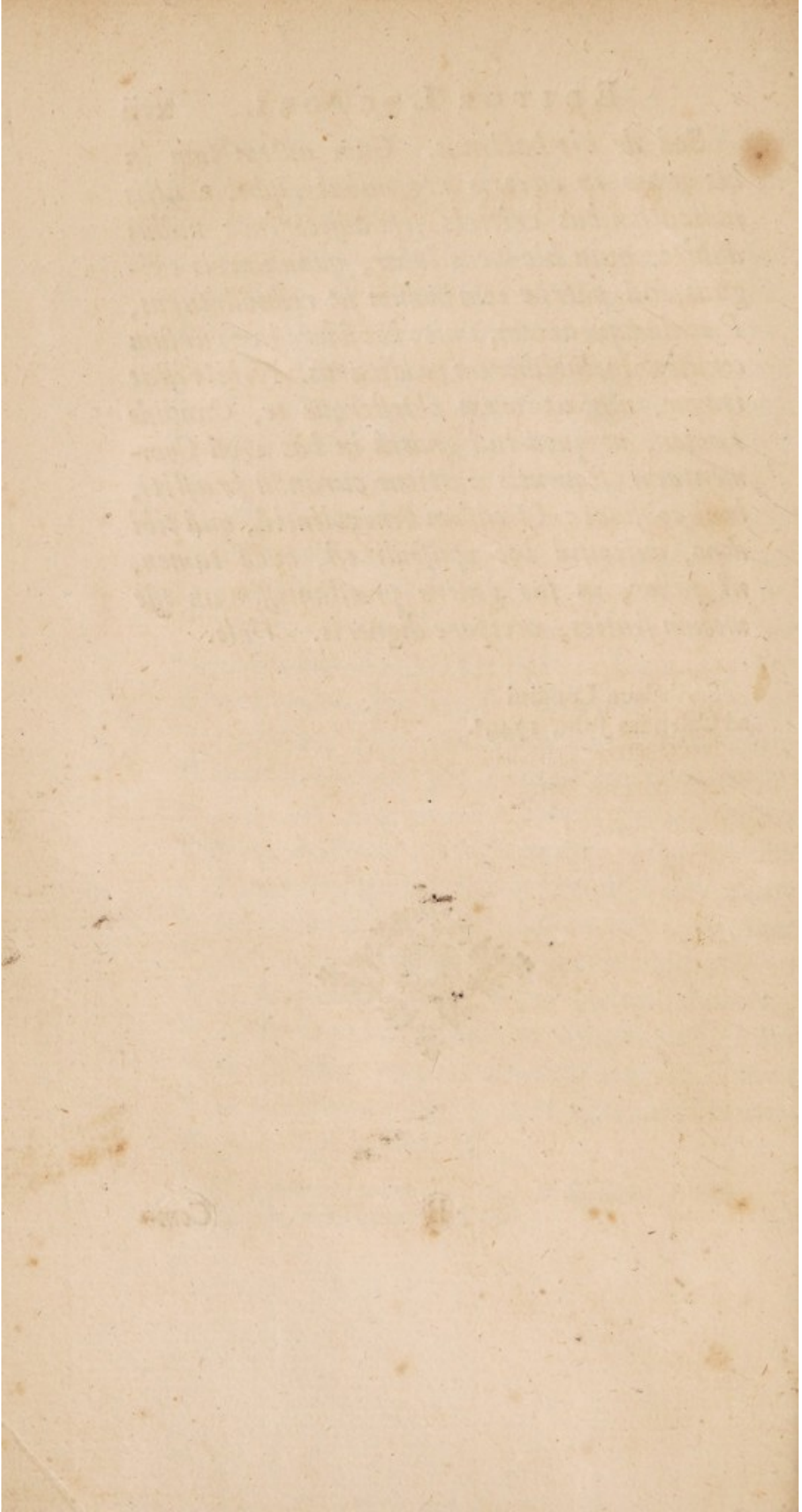
(ζ) Appendix Exercit. 11. (η) De Dysenter. p. 180.

(θ) De febre Dysenterica p. 190.

Sed de his hætenus. Cum autem tam in his quam in cæteris regionibus Aphtbæ aliis judicationibus criticis sese adjecerint: nullus dubito, quin hic meus labor, quantumvis exiguus, ad patriæ commodum sit redundaturus, Pæoniamque artem, unico hoc sidere jam rursus coruscante, lucidiorem redditurus. Nihil restat itaque, nisi ut orem obtesterque te, Candide Lector, ut quod tuâ gratiâ in hac novâ Commentarii sequentis editione curandâ præstiti, boni consulas: Et eâdem benevolentia, quâ tibi dono, quicquid hoc opusculi est, quod tamen, nî fallor, in suo genere præstantissimum esse mecum senties, accipere digneris. Vale.

Scribebam Londini
ad Calendas Julii, 1749°.

COMMENTARIUS

DE

APHTHIS NOSTRATIBUS

SEU

Belgarum *Sprouw*.

UNDE malo huic, quod septentrionalibus hisce plagis tam frequens atque anceps est, Aphtharum nomen sit inditum, meritò miramur. Nam quæ à priscis (a) Medicinæ conditoribus nobis Aphthæ describuntur, adeo a nostris diversæ sunt, ut toto cælo distent. Hippocrates Aphorismo vigesimo quarto Sectionis tertiæ (b), multisque

(a) Verum ea longè periculosissima sunt ulcera, quas ἄφθας Græci appellant; sed in pueris, hos enim sæpe consumunt. In viris & mulieribus idem periculum non est. Hæc ulcera a gingivis incipiunt; deinde palatum, totumque os occupant; tum ad uvam faucesque descendunt: quibus obsessis, non facile fit, ut puer convalescat: ac miserius etiam est, si lactans adhuc infans est; quo minus imperari remedium aliquod potest. Cels. Lib. vi. Cap. 11.

(b) Ἐν δὲ τῆσιν ἡλικίῃσι τοιαύτῃ συμβαίνει. τοῖσι μὲν μικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδιοῖσιν, ἄφθαι. ἕμελοι. βῆχες. ἀβρυπνίαι. φόβοι. ὀμφαλῶ φλεγμαναί. ὧτων ὑγρότητες.

aliis locis (c), inter morbos primæ infantium ætatis proprios eas numerat, & superficiaria oris ulcera, maligna & serpentina, ignea quadam caliditate prædita vocat, quæ nuper natis infantibus, tenellisque accidunt. Ad ea Galenus, “ in puerulis, ait, recens in lucem
 “ editis Aphthas fieri. Sic autem vocant ul-
 “ cerationes oris superficiarias, præ mollitie
 “ maximè instrumentorum exortas, quæ ne-
 “ que contactum, neque lactis qualitatem
 “ ferre possunt, quod non parùm feri in se
 “ continet. Est autem id naturâ abstergendi
 “ facultate præditum, adeo ut mirum non sit,
 “ si in mollioribus corporibus quas in super-
 ficie ulcerationes efficiat (d):” Et alibi facilè ea placari inquit, si infantis os cibis & potibus prorsus insuetum modicè astringas. Nec oris tantum, sed & aliarum partium fervida & superficiaria ulcera Aphthas vocârunt. Unde Hippocrati ἀφθᾶν τὰ αἰδοῖα di-

(c) Τὰ ἐν παρισθμίοις ἔλκεα ἀνευ πυρετῶν γινόμενα, ἀσφαλίστερα. ————— ὁκόσοισι ταχέως ἐν παρισθμίοις νομαὶ ὑφίσταται, τῶν πυρετῶν μενούλων κ' βηχίων, κινδυνος πάλιν γενέσθαι ἔλκεα τὰ παλινδρομήσαντα ἐν ἰσθμίοις. ἔλκεα τοῖσιν ὁμοίοισι, κινδυνώδη. τοῖσι παιδίοισιν ἀξιολόγοις ἔλκεσιν ἐν παρισθμίοισι, καταπινομένων, σωτηρίας εἰσίν. ὁκόσα δὴ μᾶλλον τῶν πρότερον μὴ δυναμένων καταπίνειν ἐν παρισθμίοισιν ἔλκεσι, πολὺ τὸ χολῶδες ἀνεμείσθαι, ἢ κατὰ κοιλίαν ἔρχεσθαι, κινδυνώδες, Ἔ sic deinceps. Hippocrat. περὶ ὀδοντοφύας.

(d) Galen. Commentar. in Hippocrat. Aphor. 24. § iii.

cuntur.

cuntur (e). Sic illi, & ex illis omnibus Medicorum natio deinceps uno ferè ore locuta est: qui acrimoniam & corruptionem nescio quam assumptorum, e ventriculo exhalantium, aut e capite in subjectum os procumbentium, causam earum statuere, & repellentium usu tractavere. Nostrates verò Aphthæ ab his omnibus procul sint, & naturâ, causis, ipsâque curandi methodo differant, in progressu patebit. Quod praxin auspicantibus non leviter semper imposuit, quos nomina & Veterum ductum secutos in exitiales errores sæpe lapsos fuisse necesse est. Non utique dubitem, si animi sensa candidè aperire liceat, asserere, id vitii, quod vulgari notione Aphthas appellamus, iis, qui Medicinam nobis tradidere, vel planè fuisse ignotum, vel alterius apud illos, quàm hîc, indolis; ut mirum non sit, nulla aut obscura ejus vestigia monumentis eorum contineri. Quid enim? si hodie Gallia, Italia, Hispania, & calidiores regiones id adeo ignorent, ut ne fando quidem de eo quicquam inaudivisse videantur, saltem ex Practicis eorum nemo, ut nobis conspici-

(e) Ἦν ἀφθήση τὰ αἰδοῖα, μύζια ἐψήσας ἐν οἴνω, διακλυζέσθω αἰδοῖα. Hippocr. περὶ γυναικείης φύσεως. Ἐῖ infra; ἢ ἐν τοῖσιν αἰδοῖοισιν τὰ ἔλκεα γίνηται, βόειον γάλαρ ἐπαλείφειν καὶ μυρσίνην ἐν οἴνω καθεψῶν, διακλυζέτω τῷ οἴνω, ἢ ἐλαίας φύλλα, καὶ βάλτου καὶ ῥοιῆς. Hippocr. περὶ γυναικείων.

tur, prælibaverit aut attigerit: quid de Antiquis existimabimus, qui eodem aut ferventiori cælo usi sunt? Fateor quidem Hippocratem in calce Προγνωστικῆ hæc de se prædicare: “ Non esse quod a quoquam nomen alicujus morbi desideretur, quod iis libris descriptum non sit: quippe signa, ibi tradita, vera esse & in Libya, & in Delo, & in Scythia (f),” id est, regione calidissimâ, temperatâ, frigidissimâ. Ubi non tam Græciæ quam universi mundi praxin ob oculos posuisse videtur, & eum rerum usum affectus, ut omnes humani corporis affectiones viderit atque indicârit. Quamquam tanto viro, quem semper veneratus sum, nihil derogatum velim; affirmare tamen id ausim, si tantâ frequentîâ, tantoque periculo, ut nobis, itâ antiquis Aphthæ unquam visæ fuif-

(f) Ἐπεὶ καὶ ἐν Λιβύῃ *, καὶ ἐν Δήλῳ, καὶ ἐν Σκυδίῃ φαίνεται τὰ προεξεγραμμένα ἀληθευόσια σημεῖα. ἐξ ὧν χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἔντε τοῖσιν ἀυλοῖσιν χωρίοισιν, ἐδὲν δεινὸν τὰ πολλαπλάσια αὐτῶν ἐπιλυγχάνειν, ἢν ἐκμαθῶν τις αὐτὰ κρίνειν τε καὶ λογίζεσθαι ὁρθῶς ἐπίστηται. ποθέειν δὲ χρὴ ἐδενὸς νεσθήματος ὄνομα, ὃ, τι μὴ τυγχάνη ἐνθάδε γεγραμμένον. πάντα γὰρ ὁκόσα ἐν τοῖσι χρόνοις τοῖσι προειρημένοις κρίνεται, γνώση τοῖσι αὐτέοις σημεῖοισιν. Hippocrat. in loco supra citato.

* *Operæ pretium videtur apponere quod ad hunc locum his verbis ascribit Erotianus. Λιβύη, Δήλος, Σκυδία. Nūn Ἴπποκράτης ἠθέλησε τὰ τρία κλίματα τῆς οἰκουμένης δηλῶσαι, Λιβύην μὲν ἀντικρὺς εἰπων, τὴν δὲ Ἀσίαν διὰ τῆς Δήλου, τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς Σκυδίας. Foessii Annotat.*

fent,

sent, non tam oscitanter, negligenterque posteris eas exposuissent: quippe qui minimos ac tutissimos quosque affectus eâ curâ, eâque ambitione profecuti sint. Hâc quoque causâ nihil iis dignum a quopiam hæctenus editum est; quòd antiquos compilando ingentia volumina quisque malit condere, aut etiam mirasectari, quàm endemia & patria vitia proprio studio eruere. Sed de nomine eo minùs litigandum est, quod majorum potissimum reverentiâ videtur receptum; ne quid usquam locorum aut gentium foret, quod priscis illis patribus inobservatum videretur.

Aphthas igitur, ut Nobis occurrunt, hoc modo fusiùs & rudiùs describo. Pustulæ sunt albicantes summis ac internis oris & interdum vicinis respirationis & deglutitionis partibus insidentes, plerumque per lentam ac imperfectam crisin febribus supervenientes, Borealibus his tractibus familiares. In tuberculorum & pustularum censum redigendas esse, non in ulcerum, fides oculorum evincit. Quid, quæso, istis cum ulcere? Non hîc solutio continui, non imminuta, sed aucta magnitudo est. Pariter non exedendo escharam seu crustam tenellis partibus inducunt; sed vel maturæ frustulatim decidunt, vel interiora repetendo manifestiora sui vestigia, quàm si nunquam fuissent, in ore relinquunt. Eas quoque sem-

per candescere, aut subalbicare & ad cineritum colorem vergere, imprimis si funestæ sint, nihilo minùs liquet. Ut rubræ & atræ pro humoris differentia speculantium potiùs figmenta sint, quàm usu inveniantur. Saltem, dum meliora doceamur, eas negamus. Non enim verisimile est, ut in rebus sibi adeò vicinis & cognatis fors tantum polleat, cùm albæ plus millies nobis oblatae sint, ut rubrarum, nigrarumve ne umbræ quidem unquam apparuerint. Superficialiæ hæ pustulæ candentibus apiculis orbiculatis utrinque ab uvula frequentissimè incipiunt, & inde per devexiores palati partes progressæ, illis finibus aliquando continentur: interdum, si graviores sint, toto ore sparguntur: linguam, gingivas, atque ipsa labia, quæ ori intùs obtenduntur, occupant. Sæpe nec his limitibus subsistunt, sed pomœria proferunt ad imas fauces, gulam, œsophagum, & quæ his continua copiosius fero solent proluvi. Hujus rei non levia nec pauca indicia sunt. Nam ut ea præteream, quæ à deglutiendi & spiritum ducendi difficultate petuntur; instar omnium documento est, Aphthas, quando jam maturuerunt & excernuntur, tantâ copiâ aliquos dies per os & per alvum nonnunquam rejici, ut aliquot pelves vel matulæ congestas eas vix capiant.

Non inficias eo tenacem & glutinosum mucum, qui individuus earum comes est, videri posse illas augere; tamen quocunque modo res expenditur, tantum Aphtharum semper relinquitur, ut nec os, nec quicquid est vicinarum partium tantum earum vim capiat. Ut non immeritò videri possim stupore quodam in eam opinionem raptus, tantis Aphthis conspectis, ipsum ventriculum & tenuia intestina interiùs tota iis obsessa fuisse. Sed de hac re nostratium practitorum iudicium esto: dissimulare mentem fas non erat.

De causis Aphtharum, & quomodo generantur, major difficultas est; &, quia rei caput, hìc paulò diutiùs & pressius morandum. Ante omnia non temerè quidem videor mihi persuasissè, hunc affectum, qui omni ætati & sexui communis est, eodem semper modo oriri & a causis pendere, quæ magnitudine atque acrimoniâ, seu, quis malit, malignitate quidem, nunquam autem naturâ diffideant. Ut audiendi non sint, qui alias in nuper natis & infantibus, alias in adultis ponunt. Quippe puellorum Aphthas a lacte nutricis serosiori aut acriori molles & teneras oris partes erodente aut exedente nasci, aut aliâ quadem causâ externâ, oppidò quàm ridiculum est. Omnis acrimonia seu assumptorum, seu catarri e capite in subjectum os delapsi, seu
e ven-

e ventriculo exhalans, non excitabit, sed, ut astringentia, natas Aphthas abolebit. Si oculis & observationibus suis practici mallent credere, quàm præjudiciis, quæ temerè ab antiquis hausere; fateri cogerentur, nihil esse, quod generationem & Aphtharum maturationem plus remoretur, quàm earum rerum usum, quas Aphtharum causas statuunt. Quotidie videre est, si, ortis Aphthis, prolapsus feri in fauces aut alias interiores partes superveniat, quàm statim evanescant, ac malo omine discedant. Sed non tam aliorum placita laceffere, quam propria firmare, ab instituti ratione monemur.

Omnes, quotquot sunt, Aphthas per crisin gigni, plerumque imperfectam & lentam, & unam ac solam causam agnoscere empyreuma, quod, vario fonte in vasis natum, a natura in dicta loca eliditur, ex animi sententia ut demonstretur, omnem hinc operam dabimus. Id haud difficulter persuadebitur, si illâ notatione & ratione Aphthæ spectentur, qua continuis & ardentibus febribus viridi constantique ætate superveniunt: Ibi earum ortum & eruptionem symptomata perturbationis criticæ manifestissimè ante eunt, alias severiora, alias mitiora, pro causæ antecedentis & materiæ in vasis morbificæ copia ac malignitate, viriumque robore aut dejectione: Ibi subitam
ad

ad salutem & mortem, in melius vel deterius mutationem fieri, & post naturæ morbique conflictum eas nasci, longè evidentissimè conspicitur. Vario namque ancipitique Martes peragitur; nunc antecedentis causæ empyreumate illo a natura probè subactò ac mitigato, per eas criticè expulso magnâ ægrorum euphoriâ & symphoriâ; nunc morbificâ materiâ uberiore, contumaciore aut maligniore, negotium naturæ exhibente, prostratis viribus, ægrorum exitio cuncta tentantur, & vel nullæ Aphthæ prodeunt, vel mox, omnibus in pejus ruentibus, triumphante morbo, summâ animi angustîâ conduntur atque discedunt. Quam anadromen, quandocunque aut quotiescunque tandem fit, nisi anagoge vel naturæ sponte vel artis auxiliis sequatur, pro depositis & conclamatis ægri meritò habentur. Quæ, quæso, evidentiora criseos indicia? Aphtharum materia ab internis ad externas, a nobilibus ad partes ignobiliore trusa bonam ac salutarem, constantibus viribus, mutationem causatur: contrà, symptomatico motu ab externis & ignobilioribus ad interna & nobiliora aut in vasa majora regurgitans, opprimendo, & tantum non extinguendo vitæ fontem, perniciem affert.

Fateor equidem perfectas crises, quæ statis diebus morbos plenissimè solvunt, in his oris

quàm rarissimè occurrere, & crîsum signa adeò confusa & obscura nobis offerri, ut ferè frustra captentur; nihilo tamen minùs imperfectas, quæ lentè & sensim exstirpant quicquid in corpore malorum est; frequentissimè dari constat: quibus non immeritò Aphthæ accensentur. Est enim affectus hic tardior, & plerumque longiùs protrahitur, nec in dies tantum, sed in septimanas, nonnunquam menses. Contingit utique sæpissimè, maximè si initio morbi universales vacuationes neglectæ fuerint, cum eæ per Aphthas commodè post tentari nequeant, eam plethoram & cacochymiam in corpore exundare, quæ non nisi longo tempore per Aphthas, diaphoresin, sudores, urinam & lenia alviduca absumi possit. Nam venæ sectioni, quod palmarium ad deplenda vasa præsidium est, aut acriori, iteratæve purgationi nullum locum esse post ortas Aphthas, si ex dictis nondum patet, plenius & fusiùs in earum curatione urgebitur. Adeo ut omnis vasorum colluvies Aphthis potissimùm exhaurienda sit. Adhæc antequam periodum legitimè absolverunt, & omne miasma, Aphthis eliminandum, sublatum est; variis de causis stationem deserunt & interna repetunt. Hoc casu maximam partem aut in solidum quâ per excretionem, quâ per anadromen, evanescunt; adeò ut interius os;

quod

quod pridie aut aliquot ante horis undique
 iis obtectum erat, postridie, vel paulò post,
 omnibus liberum & vacuum fit; ægri expe-
 ditiùs deglutiendi & spirandi munia obeant,
 sibi que restituti videantur. Sed qui debella-
 tus apparet hostis, in insidiis latet, hoc plus
 metuendus, quò vitalibus propiùs adsit.
 Quodcumque istius miasmatis in vasa nunc re-
 diit, (ut ex recrudescente febre, cordis op-
 pressionem, citato interdum alvi profluvio, aliis-
 que facilè colligitur) novam ibi materiam,
 quam sibi obnoxiam faciat, invenit, & fer-
 menti vice, in suas partes rapit quicquid sequi
 promptum paratumque est: Cum quo prælia
 instaurat, quibus si non fatiscat & concidat,
 tamen plurimum quantum natura delassatur,
 & non, nisi commodis alimentorum & me-
 dicamentorum adminiculis suffulta, denuo se
 exonerat, novasque Aphthas gignit. Quæ
 non aliter ferè, quàm si nullæ unquam fu-
 issent, suum spatium relinquunt, quo matu-
 rentur & excernantur. Neque id semel, sed
 interdum sexies, septiesve aut sæpiùs contin-
 git, ut expulsa Aphtharum causa vitæ arcem
 infestis signis petat. Ex quibus videtur esse
 perspicuum, omnes Aphthas per modum cri-
 seos nasci, quæ ex ancipiti & diuturna naturæ
 & morbi lucta moras trahat longiores aut bre-
 viores, ut alteruter fortior pluribus aut pauci-
 oribus præliis bellum illud confecerit. Nunc

Nunc de antecedente & continente Aphtharum causis dicendum est. Antecedentem non ejusdem indolis & moris esse, vel id unum argumento est, quod tanta illius moderatio & benignitas aliquando fit, ut quamvis copia fatiget, edomita tamen & mitigata nihil negotii cordi faceffat: aliàs tam ferali rabie grassetur & infestet, ut quascunque partes tetigerit, extrema iis minetur: si cordi incubuerit, ejus calorem, motum, & quicquid ex eo in univèrsum corpus virium diffunditur, tantum non suffocet: Si in infimum ventrem præceps feratur, symptomatum phalangem invehat, & inter ea perniciosissimam diarrhœam, qua corpori vix succus & viribus fomes relinquitur: Pari modo si mentis sedem invaserit, deliria, vigiliæ, jactationes, furores, aliaque sævissima infligat, adeò ut hæc tanto imperio, quanto illa obsequio se gerat. Neque aliunde ferme illa empyreumatis diversitas petenda est, quàm a materiæ morbificæ coctione aut cruditate. Per pepasmm enim & coctionem, quæ excessu qualitatis infecta sunt, ad temperiei mediocritatem rediguntur; & quæ orgasmo huc illuc palabunda vagantur, in ordinem redeunt; quæque substantiæ modo quodam omnis coctionis expertia sunt, ab utilibus separata convenientibus viis excluduntur: ut quocunque modo ferociam ponant,

nant, quæ à naturæ finibus longiùs recesserunt. Et ut hic quorundam, juniorum imprimis, qui postquam cum sapientia veterum divortium fecere, ipsis quoque artis vocabulis nuncium misere, palato inserviat; non intelligimus coctionem illam cæco modo fieri ab nescio qua natura partibusque solidis; sed cùm sit fermentatio, mistorum concursu, virtute & efficaciam absolvi. Facile enim concipimus plurima heterogenea inter se commissa se infringere, atterere, & luctando omnem asperitatem & feritatem amittere. Novum etiam è corde spirituum accessum semper humores non modo ciere, stimulare & miscere, sed & quadam veluti Majestate omnia moderari. Quamvis difficile sit omnes continenter meatus & ductus prodere, quibus animalis spiritus ad cor & deinceps in sanguinem redeat; tamen de re ipsa dubitandum non esse, satis arguit & structura cordis & ejus nunquam intermissa atque indefessa munia. Ex musculis miro opificio totum contextum non nisi animali spiritu inflatur atque agitur. Deinde singulis pulsibus is ignis in corde accenditur, qui non aliter in effœto sanguine oriri posse videtur, quàm accessione & inflammatione acerrimi cujusdam agentis: quod qui aliud ab animali spiritu comminiscitur, næ ille argutando merras nugas agit. Consentaneum etiam naturæ

legibus

legibus est, ut quæ cordis anfractus semel transiere, si sibi consultum velint, identidem officinam illam repetant; qua à morticino languore vindicentur. Hic animalis spiritus in orbem ad cor regressus & sanguini postliminò redditus, ut rei naturalis pepseos & coctionis autor est, ità pepasum & coctionem rerum alienarum, quæque præter naturam sunt, primariò obit: ut, tanquam naturæ minister atque emissarius, eam omnibus formam indat, quæ vel vitæ sustentandæ sint, vel excretioni facilitandæ. Hinc quæ ante septimum morbi diem Aphthæ suboriuntur, multò molestiores & lethaliore sunt iis, quæ à septimo vel nono die proveniunt; quod earum materia mitior & mollior tractu temporis evaserit, minusque jam viribus fractis gravis sit, quàm contumacior viribus integris.

Sed quia hæctenus Aphthas ut continuarum febrium comites vel pedissequas expendimus; antequam antecedens earum causa dimittitur, videndum est an ea semper in febrili miasmate consistat. Memini plurimis adfuisse me, qui in summa apyrexia Aphthis tenerentur; quique præsensisse nullam febrim, ab omnique graviori malo se immunes fuisse asseverarent. Possè etiam Aphthas per se oriri, nullâ præcedente vel comitante febre, haud difficulter credere inducor, cùm quævis labes, à natura
victa

*Supra a crisi what will faeri
Spit in, Despiant what apist,
purging what will &c*

vieta & eò loci criticè expulsa, earum materia esse possit. In infantibus certè & nuper editis, talis acrimonia ac malignitas, præeuntesque febres non semper observantur. Omnis earum causa & origo in illis videtur deberi materno sanguini & polydædalæ isti impuritati, quam in utero contraxere, quæ levi sæpe ebullitione per sudorem & Aphthas fugatur. Inquinamentum tamen febrile, majoribus vasis conceptum, suâ, naturæque propensione ad Aphthas tendens, plerumque earum antecedens materia & causa est. Quæ ut continens fiat, & ad dicta loca feratur, nunc videndum est.

Docet usus, vacuationes, quamvis morbis sint pares, tamen eos non solvere, quin etiam magis irritare, si eorum causa per loca non sibi commoda viam affectet. Ita in variolis & morbillis, ut & Aphthis, stimulata alvus quantum sæpe noceat experimur. Unde ad salutarem excretionem non modo requiritur naturæ inclinatio & robur, quibus à molestis & alienis rebus liberetur; sed vel in primis ut peculiari humorum morbificorum ingenio ac motui ii meatus & viæ pateant, per quas inoffenso cursu ferantur. Hinc in imperfecta crisi, qua omne malum non unâ subitâ mutatione, sed pluribus judicationibus absumitur, optimè monet Hippocrates: “ Quæ du-
C “ cenda

“ cenda sunt, eò ducenda, quò maximè natura
 “ vergit, per loca convenientia (g).” Neque
 hæc Aphtharum continens causa per arterias
 proximè in os, eique vicinas partes videtur
 egeri, sed potiùs per vasa, adulto hoc sæculo
 detecta, quæ lympham vehunt, & ab inven-
 toribus *lymphatica* appellata sunt. Illa non
 tantum limpidissimam & purissimam ad
 oris vocalesque partes irrigandas aquam ma-
 nant; sed & sæpe vitia, quæ induerunt,
 in eadem loca deponunt: Quid enim obstet
 quo minùs sincerus hic humor ex vasis ma-
 joribus admittat & transferat quædam mias-
 mata & sanguinis vitia, cum tenuitate & flui-
 ditate aptissimum vehiculum sit? De hoc ta-
 men cum nemine contenderim, quia ad fe-
 licem Aphtharum curationem exiguum mo-
 mentum ac pondus videtur conferre.

Id extra omnem aleam est, plurimum feri
 Aphthas comitari, & ore totoque capite exu-
 perare. Videre licet, sub earum exortum,
 ægros, flammante feбри, aliquando non solum
 in somnum pronos, sed profundo etiam so-
 pore inquietari, vellicari & turbulentiùs evi-
 gilare. Quæ simul arguunt feri in capite

(g) “Α δεῖ ἄγειν, ὅπη ἀν μάλισα εἴπη διὰ τῶν συμφερόλων χωρίων,
 ταύτη ἄγειν. Hipp. de hum. 30.

“Α δεῖ ἄγειν, ὅπη ἀν μάλισα εἴπη, ταύτη ἄγειν, διὰ τῶν συμφε-
 ρόλων χωρίων. Idem. Aph. i. 21.

plethoram & acrimoniam empyreumatis sero junctam, menti sensibusque vel sepultis gravem.

Postquam internas Aphtharum causas, modumque generationis rudi Minervâ delineavimus; quo fato septentrionalem plagam potissimum oppugnent, quod in descriptione postremum erat, quærendum videtur.

Dari morbos endemios, qui certis quibusdam locis & populis peculiariter adhærent, nec aliis regionibus temere conspiciuntur, ab omni ævo observatum est.

*Est Elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media, neque præterea
usquam.*

*Attbide tentantur gressus, oculique in
Achæis*

*Finibus, inde aliis alius locus est inimicus
Partibus ac membris: varius concinnat id
Aër.*

LUCRET. VI. 1112.

Alpium accolæ quàm obnoxii sint strumis, bronchocelis, & steatomatis; & Sarmatæ ac Poloni illi plicæ, qua capilli velut glutine inviscantur ac complicantur, notum est. Sed omnium instar eos arguit Scorbutus noster, qui hæc oras perpetuâ tyrannide occupat, & hic veluti sepem regni constituit. Aphthas autem nostrates ex eorum censu esse facile

mihî consentiet, qui omnia retro sæcula, & quâ diversus à nostro orbis porrigitur, animo relegerit. Prisci artis nostræ Patres in hoc affectu silentio plusquam sacro usi fuere; & qui deinceps insecuti sunt, quique hodie callidioribus terræ humanæ saluti consulunt, nusquam earum meminere.

Solo, ut supra dictum est, nomine nobiscum conveniunt, qui, si utrarumque natura spectetur, maximo intervallo diffident. Si rem suis momentis perpenderit, non utique magno labore causas explorabimus: nam qui in his oris humor naturæ vi in Aphthas propendet, easque gignit, ferventiori tractu eum sudor omnem exhaurit. Quippe aër subtilior, corporum habitus rarior, humores tenuiores & fluidiores, omnia denique ad diaphoresin & sudorem comparata sunt; contra, apud nos frigidius & humidius cœlum, victus crudior, habitus corporum densior & humores crassiores, reliquaque omnia totidem fere sudoris remoræ sunt. Nec levia aut pauca indicia sunt, quæ probent, nostratium Aphtharum materiam æstuante plagâ critico sudore dissipari. Nam hic copiosior sudor & uberiores urinæ Aphthas in primis tutiores, levioresque efficiunt: quæ vacuationes si quo modo præpediantur aut subsistant, maxima Aphtharum vis etiam a valido sed oppresso corde

corde emergit ac continuo succrescit. Materia enim ἀφθώδης sero potissimum miscetur, & ob id commodissimè vacuatur per vias quibus serum & lymphæ defæcatur. Ad hæc nihil in Aphthis funestius est illis excretionibus, quæ revulsionis lege sudorem remorantur: aut si alvus, uterus, hæmorrhoides, aliæve partes sponte vel temere irritatæ, præsentibus Aphthis, magnam eorum, quæ consuevere, copiam profundant.

Adeo ut nostrates Aphthæ suboriantur lentâ crisi, quæque hic æmuletur eam, quæ in naturis, locis, aëre, victu calidioribus sudore aut urinâ peragatur,

Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.

HORAT. Epist. I. i. ver. 32.

Nec omnibus quidem borealibus tractibus ex æquo frequentes ac graves sunt: singulæ fere urbes aliter eas experiuntur. Zelandia nostra adeo iis exposita est, ut, senescente autumno aut ineunte hyeme, decimæ quæque & ultra ex continuis febribus per eas terminentur. Horum omnium endemiorum malorum causas si ex Physicis instituti nostri ratio pateretur transferre; non aliam nunc animo lubentius amplecterer, quam in mundi hujus incunabulis omnia ex iis simplicissimis

rerum feminibus (quæ innumerabilia sunt) coaluisse, atque etiam dum constare, quæ firmam & stabilem nullâque creatâ vi domabilem naturam sortita, multifariam quidem inter se committuntur, dividunturque, ne-
tquam vero primum substantiæ modum ex-
uunt vel mutant. Quæ primordia ut terram nostram componunt & pro naturæ suæ indole omnia afficiunt, singulas hujus telluris regiones & plagas iis omnibus referciunt, quæ nobis vel amica vel inimica, salutaria vel noxia sunt. Nec subterraneis modo mineralibus alia aliis loca ingravidantur, atque imprægnantur; sed summa hinc terra quæ inquinamenta induit, illis aquas, aërem, fruges, fructus, omnemque hominis nutricatum spargit: adeo ut inter sacra mensæ, dum genio litatur, cum gulæ illecebris ea admittantur, quæ cuniculos in vitam sensim agant, eamque mox demoliantur.

——— *Has leges æternaque fœdera certis*
Imposuit natura locis ——

VIRG. Geor. i. 60.

Ut Medicina, naturæ simia, ex combinatione simplicium alia atque alia in usum hominum medicamina præparat; ita ex fecundissimâ naturæ penu quædam ad salutem & nostri

nostri conservationem nobis suppetunt, nonnulla in perniciem simul obrepunt; quod aliena & heterogenea labem suam ubique relinquunt: adeo ut ex iis fontibus domestici & vernaculi morbi emergant, quibus vita sustentatur & conservatur.

Ventorum quoque ac cœli, solisque clementia vel ferocia, locorumque situs sua huc pondera conferunt. Cyclades Zelandiæ nostræ, mediis aquis innatantes, cum non nisi vada sint, congesto aggere cincta, & ambienti pelago vix caput extollentia; cumque Neptuniam hanc prolem ventorum furori objiciant: quid mirum eum hic cœli haustum esse, qui præter uliginosi soli falsedinem, eorum affectuum parens sit, de quibus aliæ gentes ne fando quidem inaudiverint? Sed longiùs digressi in viam redeamus.

Dum procatarcticas & externas causas nostratibus Aphthis eas assigno, quas in genere omnium endemiorum morborum scaturigines agnosco; non eadem mea ac illorum mens est, qui veterum Aphthas tradidere. Illi enim, dum ea externa assumuntur, vel alio quovis modo internas oris partes feriunt, acri erosione, aliâque infestâ qualitate proximè volunt parere ea ulcera, quæ ipsis Aphthæ vocantur: secus autem, vitia ea ut foris ingruunt, ita Aphthas nunquam edunt, nisi prius univer-

sum sanguinem affecerint, idque negotii solidis partibus creaverint, ut continuæ febres inde plerumque succrescant, quæ peculiari naturâ humorumque motu in Aphthas desinunt. Sed ad signa earum transimus.

Diagnostica, quæ præsentem eas indicant, cum oculis obvia sint, & dijudicari vel à mulierculis possint, minùs anxiam & sollicitam operam postulant. Ea vero diagnosi, quæ Aphthas imminentes & mox erupturas ex artis legibus speculatur, difficilior est, & incertâ augurandi fide fere nititur. Utcunque se habet, præstrinxisse eam, utique fraudi non erit. Instare Aphthas docent primò spirandi & deglutiendi labores; æstusque pectoris reciprocantis inordinatior atque immoderatio; vox minus distincta ac clara, (lingua etiam, omnisque interni oris compages ab indomita siccitate exasperatur;) somnus nunc turbulentus, nunc profundus, sed à quo non magno adeo opere ægri levantur. Quæ ab urinis in hunc finem indicia petuntur, adeo incerta sunt, ut recenseri non mereantur. Mitissimæ tamen Aphthæ post coctionis signa, quæ nobis urinæ exhibent, apparent.

Nec contemnendo etiam argumento colligitur Aphthas in procinctu stare, si ægri mala ab iis vacationibus, quæ alias omnibus minuendis aut tollendis pares erant, adeo nihil

hil remittant, ut magis magisque in dies ingra-
vescant. In continentibus febribus, vel ter-
tianis putridis, si alvus naturæ sponte vel ar-
tis auxiliis proritata magnam vim bilis ejus-
que saburræ, quæ præcordia occupare solet,
excluserit; si vomitu, urinis aliisque vacuati-
onibus undique ægri rebus prospectum fuerit,
& ea tamen vel adest vel insequitur vitalium
angustia, præcordiorum oppressio, ac, refu-
gente animo, virium præcipitatio cum in-
quietudine aliisque terrificorum symptoma-
tum phalange, ut ægri depositi videantur: in
his reipublicæ humanæ seditionibus ac tumul-
tibus non temere Aphthas impendere suspi-
cabitur, quisquis usu cognoverit, unius noctis
spatio hæc omnia componi, si, solutis repa-
gulis victisque obicibus, naturæ vigore Aph-
thæ proruperint. Quin illud, cum quo col-
lato pede natura congreditur, facile conclu-
det ejus ingenii esse, ut non per regiam viam,
sed faucium angustias salutarem fugam ca-
peffat; quo omnia etiam consilia ac operam
intendet, ut iis adminiculis, quæ inferius tra-
dentur, in dicta loca hostem eliciat. Ex his
signis, utcunque verisimilibus, nemo nisi li-
mitando futuras Aphthas prædixerit: cum
inter hæc nihil ἀφθῶδες sæpe lateat aut
metuendum sit; & nonnunquam, paucissi-
mis horum præmissis, magnâ copiâ derepente
pro-

profiliant. Qui vulgi auram, aut etiam vanissimæ gloriolæ choragium, ex hujusmodi præfagiis captant, & se, & artem sæpe sæpius deridendam exponunt.

Ut Aphthæ propinquæ Medicos identidem fallunt, ita præsentēs non meliori fide agunt, si ex illis salutem vel mortem hariolari velimus. In primis enim, ut earum prognosin attingam, incertum & anceps illud malum est. Sæpe cum maximam sui spem ægris ac Medicis fecerit, præter omnem expectationem ad exitium tendit. Cum ratione tamen prognostica quædam pro earum differentia instituuntur. Cum aliæ sint infantium, adultorum aliæ, suæ etiam decrepitorum: nunc exhaustis viribus, alias integris aut leviter labefactis superveniant: interdum mitificatâ & coctâ morbi materiâ, aliquando crudâ & efferâ oriantur: nonnunquam aliquot solum pustulis ab utraque uvulæ regione summum duntaxat palatum spargant: rursus non tantum universo ori interno, sed etiam interioribus partibus insideant. In tanto discrimine liquere arbitror, longe mitiores tutioresque esse, quæ constantibus viribus, adultâ ætate, post conflictum naturæ & morbi cum signis concoctionis à septimo vel nono morbi die, non ita magnâ copiâ, pacatis plerisque symptomatis, & in primis cessante aut multum remitt-

mittente febre emergunt. Semper graves & tremendæ sunt proveciori senectæ, ut & effcætis viribus. Intutæ etiam sunt, quæ aliquoties evanescendo repetitis ictibus & insultibus naturæ negotium faceffunt, & non nisi summâ ægri diligentîâ ac Medici curâ, ope plerumque medicamentorum, laboriosius revocantur. Qua indole maximam partem illæ sunt, quæ ante subactam morbi materiam proveniunt. Nam ut omnis anadrome materiæ pacatæ ac coctæ vel per se anagogen salutarem habet; ita crudæ & ferocientis, vel nullam vel difficilem. Malum etiam, si mulieri seu statim seu intempestivi menses profluxerint: revulsionis enim lege ab ea sede, qua solâ cum salute ægri maturefcere poterant, in diversam & alienam corporis regionem misasma ἀφθώδες trahunt. Sæpissime vidi etiam in vegetâ ætate, cum ab Aphthis nihil aut periculi perparum imminere videretur, à sola mensium eruptione *omnia in pejus ruerè, ac retro sublapsa referri*. Eâdem ratione alvus sæpius & copiosius egesta, atque etiam hæmorrhoides hic nocent. Quamcunque corporis regionem Aphtharum fomes invaserit, præter eas, quas naturæ ductu atque auspiciis sibi vindicavit; ibi debacchari & extrema minari solet. Catarrhus quoque si Aphtharum tempore in fauces vel vicinas interiores

teriores partes procubuerit, non modo Aphthæ dilabuntur, sed, nisi vires validæ fuerint, exitialiter latere consueverunt.

Graviores & periculosiores illæ sunt, quæ, nullis inter initia morbi vacationibus administratis, ab impuris plenisque vasis effunduntur. Quod hic & alibi contingit quam frequentissime: nam quamdiu vis morbi patitur, sumptibus parcunt, & in ipso demum statu ad Medici operam plerumque confugiunt; quo non modo omnia intentata sunt, sed attritæ vires & in Aphthas natura propendens, vix quicquam dignum & par morbo tentari sinunt. Cæterum cum affectus hic sæpe diuturnus & vario fato formidabilis omni ætati & sexui sit, magno solatio & virium adminiculo appetitus, qui fere semper languet, nonnunquam exacuitur. Hoc beneficio, quamvis malum protrahatur, ægri perferendi sunt: cum à novo commodi alimenti succo plus naturæ, quo fulciatur, accedat, quàm mora rerum, quæ præter naturam sunt, ei auferat. Quod cum primis videre est, cum

*Placidus fessum, lenisque foves,
Tuque ô domitor, Somne, malorum,
Pars humanæ melior vitæ.*

Sed

Sed ad curationem velis remisque properamus. Ea in hisce potissimum duobus consistit: Aphthæ in ore conspicuæ, lenientibus stomaticis maturandæ sunt, & vasorum residuus ille æstus febrilis, qui quam rarissime per Aphthas universus simul & semel critice expellitur, temperandus, omnibusque modis minuendus atque absumendus est. Prius autem quàm hæc persequar, quærere lubet, quid statuendum sit de venæ sectione & purgatione, communissimis atque efficacissimis ad deplenda mundandaque vasa auxiliis? Quod ad sanguinis educationem, postquam Aphthæ prodierunt, attinet, scio eam variis locis à quibusdam temere administrari, nullâ Aphtharum ratione habitâ, modo suppressa aliqua vacuatio, aut plena turgentiaque vasa eum detrahendum, vel ebulliens effervescentia refrigerandum suadeant. Sed cum ea per Aphthas naturæ studio ac motui adversetur, cumque victum fugatumque hostem in penetralia reducat, & ea subsidia, queis bellum hoc naturæ feliciter conficere solet, subducat, ægrofque ab ea fœde maclari sæpissime visum fit; nullum locum, conspectis Aphthis, sanguinis missioni relinquimus, nisi forte alius quis affectus, qui magis urgeat, iisdem conjungatur. Vidimus in virgine viginti trium annorum, cui inordinati ac parciores menses erant,

I — is not pregnant but ^{verâ} _{robore et turgente} ^{pure.}

The effect of bleeding and purging. what way to empty the vessels and cleare them. this is naturawise false, for bleeding and purging suppling lores when necessary demor the Pulse, and makes it more

The thro
to be m
vices, c
the Pleu
be temp
dimin
and ju
way.
and what
to go the
why les
Homa
and what
there n
is not
to wide
direct
and me
Homa
to Lin
the Ple
renders
pure

verâ pleuritide Aphthas comitatas. Cum finiftri lateris acerrimus ac pungens dolor, dyspnœa, tuffis, ardentiffima febris, aliaque mala præfens remedium expoſcerent, non dubitavi fatis largâ copiâ fanguinem educere; & cum nec hoc auxilio, nec juleporum ac topicorum convenientium uſu ulla fanguinolenta vel purulenta ſputa prodirent, nec quicquam eorum, quæ jugulare ægram videbantur, vel hilum remitteret; medicamentum, quod placando dolori ac ſudori ſtuderet, exhibui: à quo (mirum viſu audituque) quæ finiftro lateri ac pleuræ impacta morbi materia fuerat, nigerrima ac fœdiſſima per alvum omnis excernebatur, & evanefcentibus funeſtis illis ſymptomatis, ſola animi deliquia, ab ea diarrhœa orta, cum Aphthis perſeſeverare, quæ in vigente ætate victu ac medicamentis roborantibus edomita priſtinæ ſaluti ægram reſtituere. Eandem venæ ſectionem memini in nauta meo juffu factam, quem poſt Aphthas phrenitis aliaque horrenda mala tenebant, eâque adeo levatus fuit ut vel uni huic ſalutem ſuam debuerit. Hæc tamen non incaute tentanda ac æmulanda ſunt, & (ut dixi) niſi alia Aphthis graviora omnem Medici curam atque operam in ſe convertant: plura enim & majora ab ancipiti hoc præſidio metuenda quam ſperanda ſunt.

sunt. Omnem igitur, præsentibus Aphthis, incisionem venæ damnamus atque proscribimus, quamvis ex ægri rebus ante earum exitum non modo obiri posse, sed quam sæpissime debere contendamus.

Nihil enim Aphthas tam lenes ac tutas præstat, quàm si suo tempore universales evacuationes præcesserint, naturamque sub impuro onere ingemiscentem aliquo fasce leverint. Eædem rationes, quæ venæ sectionem efflorescentibus Aphthis dissuadent, etiam contra purgationem eam militant, quæ cacochymia propria atque accommodata ab universo corpore & ulterioribus viis noxios quosque humores trahit. Ea hîc funestissima est & intra paucas horas hypercatharsi finem vitæ plerumque facit. Alia est purgatio improprie ita dicta, quæ crassiorum intestinorum aut etiam primæ regionis fæces subducit, & non nisi consecutione quadam ulterius extenditur, quæque non tam epoto quàm injecto medicamento obitur. Ea præclaram per Aphthas operam sæpe præstat; & intestina eluendo, alvumque remorantem proleçtando, non tantum infimi ventris vitia mitigat aut compefcit, sed etiam ab oppressione per eam vindicata natura alias evacuationes, per urinas, sudores, atque ipsas etiam Aphthas feliciter molitur. Tamen & hîc circumspeditione

tione opus est, nec nisi tertium jam diem aut etiam ultra, segnescente alvo, commode tentatur. Lenientes ac emollientes clysteres, si facultates ægri id præsidii genus patiantur, præ aliis omnibus probantur; sin minus, glandes. Quæ ore assumuntur medicamenta, alviduca, vel alimentosa sunt, & hebetiora ac ignaviora fere frustra ad duriores sæces accedunt; vel validiora subsistentem quidem alvum agitant, verùm diarrhœæ metum injiciunt. Si quando intempestivo ac præpostero purgantium usu, aut suâ ipsius sponte converso motu peccans humor in ventrem illabatur, dissipatis atque evanescentibus Aphthis accensâ feбри, deliquia, singultus, atque exitialis illa hypercatharsis invehuntur: nec ea componuntur, nisi omni ope præceps alvus sistatur, & Aphthæ postliminio redeant. Quæ omnia, ut felicissime & ex ægri ac Medici voto res cadat, imminutis tamen viribus & temporis dispendio fiunt. Caveat igitur junior Medicus, sibi ac ægro temperet, ne hunc hostem exhibitis temere cathartici laceffat: nam

----- *galeatum serò duelli*
Pœnitet -----

JUVENAL. i. 169.

Quod

Quod quidam, in primis pueruli, negligentius ac vilius habiti, totos quandoque dies ac noctes in Aphthis summâ animi alacritate ac vigore dejiciant, (quod & in variolis aliquoties vidi) ea non tam exempla quàm monstra sunt. Postquam ex usu quotidiano prodidimus, quomodo utrumque illud potentissimum ac frequentissimum alexicacum, venæ sectio ac purgatio, in Aphthis moderandum, ad reliqua progredimur.

Aphthæ, ut supra dictum est, vel crudâ atque etiamnum turgente morbi materiâ, durantibus ebullitione & sanguinis in majoribus vasis effervescentiâ, febre aliisque cognatis malis, ante aut post septimum morbi diem oriuntur; vel à septimo die, subjugatâ ac probe concoctâ omni malorum materiâ, dissectione utilium factâ, à robusta natura in locis convenientibus gignuntur. In his præter commodam diætam & pauca quædam stomatica nullus usus medicamentorum est. Quid enim victricem & triumphantem naturam, erectis in ore tam illustribus tropæis, rebus his ingratis non aliter quàm si medio adhuc campo hoste committeretur aut in acie staret, interpellare ac turbare juvet? Optimum hîc remedium est nullo uti remedio. Quamvis non ita frequenter, tamen fieri videmus, ut cum Aphtharum ortu reliqua ma-

D

la,

*L: The French Physician, who he
to me, I should not endure it, and
sent in the what I had said.
So sent for the King Surgeon. a
men etc.
Sent of this.*

la, quæ Medici curam sollicitant, obliterentur atque aboleantur, & omnis in solo ore ac faucibus labor consistat. Hoc in casu quibus os & ori vicina colluenda sunt; quibus gargari- zandum, quæ stomatica subsidia appellantur, quia in eo cardo rei vertitur, diligentius est limitandum. Utuntur hodie Practici, iique haud obscuri nominis, refrigerantibus atque astringentibus, seu actu, seu (uti vocant) potestate talia fuerint. Sed quo fato ipsi viderint. Hoc constat, quantum ori ac faucibus per frigida illa spatii ac laxitatis, tantum cordi & vitalibus angustiae, anxietatisque parari. Tantum possunt præjudicia, ubi animos semel invasere: nec cæcitatem modo inducunt, sed et videndi desiderium adimunt. Priscorum Aphthæ, cum erodentia ac serpentia ulcera fuerint, refrigerantium ac hujusmodi astringentium opem postulaverunt; sed alia longe nostratum ratio est, quæ quo magis proliciuntur, hoc mitiores sunt; & tum demum ferociam suam in graves tumultus acuunt, cum exitu prohibeantur. Male utique juvandi artem profitetur, qui cum natura, quam tuendam suscepit, digladiatur, & ab externis ad interna malum traducit, ablatum ratus quicquid extra sensuum ambitum est. Alterutrum repellendo fieri necesse; vel ut ardor ἀφθώδης præpeditus, instauratis præliis, à valida natura ægre

ægre vincatur, vel debilem obruat. Iis igitur, quibus os colluitur, Aphthæ non fugandæ, sed provocandæ sunt. Quæ non alia sunt quàm lenientia, maturantia, dulcia, pectori amica, omnia formâ liquidâ & actu tepida. Plebs nostra usu & Medicorum præceptis edocta, posthabitis omnibus operosioribus & sumptuosioribus medicamentis tutissime utitur vel solo raparum jusculo saccharo edulcorato; vel, si tempestas anni id neget, solâ cerevisiâ tenui saccharatâ. Quæ duo, ubi intepuerunt, omnes oris partes aluendo, & in imas fauces descendendo, non modo Aphtharum acrimoniam, si quæ sit, placant; sed omnem etiam qualitatis excessum mitigant atque hoc pacto maturationem perficiunt. Quanquam illa hoc magis probanda sunt, quòd nobis familiaria alienam ac ingratam medicaminis vim non respiciant; tamen in eum finem plurima alia præscribi possunt. Ut rei medicæ ignaris gratificemur, formulam gargarismatis, quod domesticum & quovis tempore omnibus parabile est, adjungam.

*R Hordei mundati unciam unam,
 Passularum exacinarum uncias duas,
 Ficum N°. tres,
 Glycyrrhizæ rasæ drachmas tres :*

D 2

Coque

*Coque ex Aqua communi ad libras duas;
in colatura solve*

Syrupi jujubini uncias duas. Misce.

Si procul ab urbibus ruri degatur, loco illius syrugi, vulgari saccharo colatura dulcescat, & palato concilietur. Hujusmodi collutione oris identidem utendum est, ut obsessæ atque aridæ fauces id jubent. His subjungunt multi varios linctus, quorum quamvis nullos nisi refrigerantes ac repellentes improbem; tamen quia omnes syrugi ventriculi tenorem solvunt & flacciditatem ei inducunt, ad hæc plurimo mucos constipant, nauseamque & cibi fastidia augent, omitti, salvis ægri rebus, possunt. Si quis tamen eos concupiscat, ex omnibus jujubinus, tussilaginis, capillorum Veneris, de glycyrrhiza optime eliguntur: eâ cautione, ut inter initia exortûs Aphtharum temperati, in progressu & fine calidiores præferantur. Jam denique despiciendum est, quomodo in imperfecta ac lenta crisi, quæ frequentissima est, Aphthæ regendæ sunt. Si omnis vasorum majorum æstus non cum Aphthis deferbuerit, sed turgescendo pro suo partiumque quas occupavit ingenio tumultuetur, cautè tractandus est, ne feræ sævientis more stragem edat. Nec ad hoc magnâ vi semper opus est: blandiendo & palpando ferocissima quæque mansuescunt: — *Per-*

————— *Peragit tranquilla potestas,*
Quod violenta nequit; —————

CLAUD. de Mallii Theod. Consul. 239.

Sæpe commoda victûs ratio palmam hîc præripit ei medendi modo, quo plurimis & variis medicamentorum formis ægri delassantur. In victu conveniunt omnia corroborantia & quæ citra offensam pectoris refrigerando humorum fervorem temperant, nec non urinam & sudorem cient. Ille puerperarum potus ex vino Rhenano, ovis, cinnamomo, saccharo & croco confectus sæpe omnibus intentionibus solus satisfacit, & nisi calidior sitim siccitatemque adaugeret, omnium, quæ promovendis Aphthis sunt, magnorum instar foret. Nunc gallinarum, carnis vitulinæ, aut vervecinæ, nisi alvus laxior sit, jus pauco croco aut cornu cervino præparato conditum optimè naturam adversus hostem instruit. Si res tenuiores hos sumptus non ferant, ova forbilia cum croco aut dicto cornu cervi præparato sumpta idem fere præstant. Lac etiam vaccinum cum hordei farina in pultem actum ad conciliandum somnum in noctem sumitur. Placentam apud nos ex lacte, saccharo, & ovis in formam paulo solidiorem lento igne coquunt: cui aliquem etiam hîc locum damus,

mus, si fauces liberiores fit deglutendo. Hoc fere modo possunt plurima pro cuiusque genio ex victu quotidiano proponi; sed fugienda semper in hoc affectu acida. Quæ licet putredini potentissime adversentur, & languentem ventriculum stimulent, plerisque etiam graviora sint: quia tamen pectoris ingratis invitisque pulmonibus usurpantur, ne tussim Aphthis infestissimam pariant, releganda sunt. Pro potu, quibus res angusta domi est, utuntur suo raparum jusculo aut cerevisiâ edulcoratis. Ditioribus varia Julepa præscribuntur, ne eo compendio fanitas vilescat. In rudiorum gratiam hæc formula fit.

*℞ Hordei perlati drachmas sex,
Foliorum & Florum Boraginis,
—— Buglossi singulorum manipulum unum
cum semisse,
Cinnamomi drachmam unam,
Glycyrrhizæ sesquidrachmam. Coque ex
aqua communi ad sesquilibram. In colatura
macerentur biduum calidè
Conservæ Boraginis,
—— Violarum singularum unciam unam :
factâ per manicam Hippocratis colaturâ & ad-
ditis
Spiritus Sulphuris guttas quatuordecim, f.
Potus clarus.*

Si verò majori humorum ebullitioni & sævi-
 oribus symptomatis hæc hæctenus præscripta
 imparia fuerint, ad medicamenta generosiora
 ac potentiora confugiendum est. In contu-
 macioribus vigiliis emulsiones ex seminibus
 frigidis, leniora etiam narcotica, si virium ro-
 bur adsit, conveniunt. Variæ etiam potiones
 adversus febrilem æstum componuntur ex la-
 pide bezoardico, cornu cervino, salibus car-
 dui benedicti, absinthii, oculis cancrorum,
 tartaro vitriolato cum syrupis violarum, pa-
 paveris rhæados & stillatitiis aquis calendulæ,
 cardui benedicti. Quæ hic celebratur gela-
 tina cornu cervi, ex re & summo usu est. Si
 vero hisce cardiacis & febrifugis indurata alvus
 constipetur, tertio quoque die (uti dictum)
 clystere vel glande sollicitanda est. Id enim
 in omnibus morbis, in primis acutioribus con-
 tingit, ut licet crassæ & indomitæ ciborum
 reliquiæ in intestinis nullæ colligantur, quia
 nihil aut parum earum rerum assumitur: ta-
 men à majoribus vasis semper quædam in al-
 vum deponuntur; quæ corpori alendo inido-
 nea sunt, & ob crassitiem per alias vias ex-
 cerni nequeunt. Ne igitur hæc in imo ventre
 cumulata, longiori morâ hypochondriis na-
 turæque molesta sint, tempestive provocanda
 sunt: hac solâ cautione, ne inquinamentum
 ἀφθώδες introrsum deorsumque proritetur.

Si

Si autem sponte, vel præpostero assumptorum aut injectorum usu, ad intestina ruat, & ea acri morfu vellicando ad pestiferam diarrhœam instiget: hoc casu non clysterum blandimentis acrimonia intestinorum eluenda est, ut aliàs in dejectionibus biliosis & fervidis frugifere fit; sed unâ eâdemque operâ effrœnis alvus cohibenda, & perversus humorum motus corrigendus est. Cui inserviunt enumerata paulo ante simplicia, sudorem simul elicentia & alvum compescentia, si in potionem hujusmodi formentur.

℞ Magisterii Coralliorum
Cornu Cervi præparati singulorum scrupulum unum,
Theriacæ semiscrupulum,
Croci grana septem,
Syrupi papaveris albi (si ætas & vires ægri finant) semunciam,
Aquæ Cardui benediæti, q. s. Misce, fiat brevis Potio, pro ætate adulta. Vel talis,
℞ Decoæti Cardui benediæti, aut Scordii, aut Melissæ,
Florum Calendulæ,
Cinnamomi, omnium q. s. uncias tres: adde
Salis Cardui benediæti,
Oculorum Cancrorum,

Tar-

Tartari vitriolati (si ingens æstus sit;) *singulorum scrupulum unum,*

Syrupi de Rosis ficcis aut Coralliorum semunciam. Misce.

Atque hoc modo innumeræ potionum formulæ ex prædictis conflandæ sunt. Quæ quidem omnes id potissimum agunt, dictâ victûs ratione adjunctæ, ut Aphtharum materiam cæco furore in interiora atque inferiora pronam verso itinere ad superiora & exteriora repellant. Quæ res vel sola salutare ac tutissimas Aphthas facit.

Sunt enim illæ alicujus malignitatis participes, præcipue in adultis & ardentibus febribus. Hujus ratione omnem fere Medici curam ad se trahunt, atque alias omnes vacationes cæteraque auxilia pro earum arbitrato ac imperio fieri par est. Quippe prima ac summa malignitatis ratio est; quòd ea ipsi vitæ fonti insidietur, atque hyperbolicâ substantiæ hyperbasi subitam atque inexpectatam plerumque cladem edat. Quam explicare ut hic locus non patitur, ita Aphthas eâ non carere plurima docent, & ante omnia acerrimus ille cordis conflictus, totiusque humanæ œconomix tumultus: ubi qui fusus fugatusque videbatur, Aphtharum æstus denuo ad cor redit. Hoc igitur præ cæteris agendum, ut

E

ab

ab ea malignitate vitalia vindicentur, & facta
 tectaue maneat. Quia vero Aphthæ nun-
 quam fere ita maturescunt, quin vario insultu
 iterum iterumque cor laceffant; viribus sem-
 per consulendum est, ut repetitis mali ictibus
 pares sint. Quod non ægre fiet, cum omnia,
 quæ Aphthis, eadem & viribus dicata sint.
 Præscriptæ potiones ætati, viribus, malorum-
 que sævitie prudenter accommodandæ sunt,
 nec crebriores esse debent, quod citra jacturam
 non sumuntur. Instaurans victus securitati
 conjunctam magnam efficaciam semper ha-
 bet. His observationes quasdam subjungerem,
 nisi aliorum de hujus mali natura ac cura
 mentem audire satius putarem.

F I N I S.

